

50 év

História és emlékezet

A vörösvári gimnázium története

I. Bevezetés

1. Az öreg alma mater

2003 decemberében e szavakkal vezettem be a Vörösvári Újságban tudósításomat a gimnázium 40. születésnapjára rendezett ünnepségről:

„Tanulni kell, szeretni kell!” E megszívlelendő intellemmel köszöntötte egykori tanárait, diákjait november 22-én a negyvenéves vörösvári gimnázium. Nemes Nagy Ágnes szavai nemcsak a jubileumi rendezvénysorozat, hanem e teljes négy évtized motójául is szolgálhatnak: hiszen az iskola feladata elsősorban nem az, hogy könyvtárnyi tudásanyagot sulykoljon a fejünkbe, hanem hogy megtanítsa a tudás értő használatára magunk, családunk, nemzetiségünk, nemzetünk és az emberiség szolgálatában, megtanítsa az önálló gondolkodásra, a világ újbóli és állandó felfedezésére, és megtanítsa minket embertársaink tiszteletére, megbecsülésére: „tanulni kell magyarul és világul, tanulni kell mindazt, ami kitárul, ami világít, ami jel: tanulni kell, szeretni kell”. A vörösvári gimnázium nemzedékeket nevelt föl, diákok százait okította, akik becsülettel megállták helyüket fénytelen útvesztőkben, sorsok lökdösődésében is, és emberséges emberek lettek. Közülük sokan – közel 700-an – eljöttek, hogy köszöntsék születésnapos alma materüket, találkozhassanak szeretve tisztelt egykori tanáraikkal, diáktársaikkal és visszaidézzék elmúlt szép napok emlékét. (VÚ 2003. dec.)

Nem tudom, hogy a 2013 tavaszára tervezett 50. születésnapra eljönnek-e közel 700-an, mint 10 évvel ezelőtt. Nem tudom, hogy a fél évszázados jubileum, „fél centenárium”, ez az igazán kerek évforduló hány érdeklődőt vonz majd a lassan-lassan jó öreg alma materré korosodó intézmény falai közé. Nem tudom, hogy azoknak, akik nem lesznek velünk itt az ünnepségen – eszébe jut-e egyáltalán ez a születésnap, megállnak-e egy percre emlékezni, nosztalgizálni, elmélkedni a gimnáziumi éveikről, a társakról, tanárokról, sztorikról és talán az itt kapott ismeretekről, életbölcsségekről, intelmekről is.

Mindezt nem tudom. Egy azonban biztos: ez az iskola az elmúlt 10 évben is töretlenül fejlődött, bővült, gyarapodott. Ez az évtized méltó betetőzése, kiteljesedése volt az előtte lévő küzdelmes negyven évnek. Érdemes szót ejteni róla, s körülnézni ebben az impozáns épületben a Szabadság utca 21. szám alatt.

Érdemes és illő is ünnepelni, beszédeket tartani, pezsgőt bontani, tortát szeletelni...

50 év hatalmas teljesítmény. Nem években, hanem életekben és sorsokban.

Mert ez az 50 év emberi sorsokból áll össze. Sok-sok tanulásból, küszködésből, sikerből és kudarcból. És persze jókedvből. Mert ez mindig is egy jókedvű iskola volt. Mi, akik itt értünk meg tudásból, viselkedésből és erkölcsből, itt váltunk felnőtté, tanúsíthatjuk mindezt.

1963 szeptemberében csengettek be az első évfolyam diákjainak – akkor még az általános iskola (a korábbi polgári iskola) falai között. Azóta folyamatos fejlődés, bővítés, útkeresés és magára találás jellemzi ezt az intézményt, amely az újabb és újabb kihívásokra mindig sikeresen válaszolt és „az eljött élet-csaták között volt mindig hozánk víg üzenete”.

Oláh Imre mondta a 40. évfordulón: „Még ma is csodálatra méltó intézményünk élni akarása, végzetesnek tűnő zuhanásaiból újra meg újra visszatérése.”

Bízzunk benne, hogy jó öreg alma materünket következő 50 évében is az erős élni akarás jellemzi majd, és zuhanásokból remélhetőleg kevesebb jut majd ki neki, mint töretlen felívelésből, folyamatos fejlődésből, bővülésből, gazdagodásból.

Diáknak lenni jó dolog! S ha igazán szívvel-lélekkel csinálják: tanárnak szintúgy! Tanárnak, aki nemes, küzdő, szabadlelkű diákokat nevel. Így lesz ez 50 év múlva is, a 100. születésnapon? Így lesz! És az akkori szerkesztők – akik talán még meg sem születtek – magasztos hangulatban fogják a centenáriumi évkönyv elejére bemásolni Ady Endre el nem nyűhető, örök érvényű sorait:

*S én, vén diák, szívem fölemelem
S így üdvözlöm a mindig újakat:
Föl, föl, fiúk, csak semmi félelem.*

*Bár zord a harc, megéri a világ,
Ha az ember az marad, ami volt:
Nemes, küzdő, szabadlelkű diák.*

2. A történelmi rész elé

A 40. évfordulóra megjelent évkönyvben néhány oldalas rövid összefoglalót közlünk az iskola négy évtizednyi történetéről. Az 50., kerek évfordulóra ezúttal egy bővebb munkával készültünk, amelyben az előzményeket is számba vesszük (a vörösvári iskolák története, különös tekintettel a polgári és a Vásár téri általános iskolára), illetve szót ejtünk a városunkban élő német nemzetiség életének, helyzetének, az anyanyelv használatának egyes történelmi vonatkozásairól.

Munkánk azonban még így sem adhat teljes képet az iskola történetéről. Itt-ott bizonytalanságok is vannak benne, a romló emlékezetnek okolhatóan: bár együtt éltünk vele, előfordul, hogy már senki sem emlékszik pontosan arra, mikor kezdődött meg egy-egy átalakítás, az építkezés egy-egy újabb szakasza, mikor is volt pontosan az

átadás... és hasonlók. Mégis, igyekeztünk legjobb tudásunk szerint összeállítani ezt a históriát, amelynek készítésekor 1982-ig bezárólag elsősorban a Városi Könyvtárban őrzött községi krónikákra, 1995-től kezdődően pedig a helyi sajtóban megjelent tudósításokra támaszkodtunk. (A felhasznált irodalom jegyzékét a történeti rész végén közöljük. Az egyes kódok alapján – pl.: VÚ 2001. jan. = Vörösvári Újság 2001. januári száma – be lehet azonosítani a szövegben is a forrásokat.)

Mindamellettt sokat merítettünk az iskola egykori tanárainak és diákjainak visszaemlékezéseiből is. Ezeket külön fejezetben közöljük (Üzenet egykori iskolámba). Ahogy külön fejezetet szentelünk iskolánk azon korábbi igazgatóinak és igazgatóhelyetteseinek is, akik más sajnos nincsenek köztünk (Panteon). Az elmúlt 50 év történeteiről egy tömör időrendi felsorolást is közlünk (Kronológia).

II. Előzmények

1. Pilisvörösvár és a német nemzetiség

Pilisvörösvár újkori történetében meghatározó szerepet játszottak a törökök kiűzése után Németországból idetelepített földművesek. Az első telepeseket Csáky László földesúr hívta be Vörösvárra. A kezdetben Svábföldről, majd később főleg Bajorországból származó szorgalmas németek szívós munkával tették ismét kultúrtájjá a törökkori harcokban pusztává vált települést és környékét. Sajátos szokásaik, hagyományaik, dialektusban beszélt nyelvük nagy érték, amelyet a jövőnek is meg kell őrizni.

Az első vörösvári német telepesek 1689-ben érkeztek, és egészen a XIX-XX. század fordulójáig zárt közösségben éltek, anyanyelvüket, gazdag népi kultúrájukat, identitásukat teljes mértékben megőrizve. A vasút megépítésével, majd még inkább a kőszénbánya megnyitásával a nagyvilág rést ütött azonban ezen a zárt közösségen, új lehetőségek, új hatások érték az itt élő embereket. A Bányatelepen több száz bányász telepedett le az Osztrák-Magyar Monarchia legtávolabbi sarkaiból is. Sokféle nemzetiség, náció élt együtt azontúl a létszámban jelentősen gyarapodó településen. Már nemcsak német szót lehetett hallani a faluban, de magyart – és többek között – horvátot, szlovákot is. Ráadásul 1907-től az iskolában az oktatás nyelve a magyar lett, ami jelentősen felgyorsította az itt élő németek asszimilációját.

Vitéz Fogarasy-Fetter Mihály írja erről az időszakról önéletírásában a következőket:

Mikor az első osztályba kerültem, azt kérdezte anyám: „Na, mein Sohn, wie war es in der Schule?” Én büszkélkedni akartam magyar tudásommal, s így válaszoltam: „Semmi különös.” Anyám nem szólt egy szót sem, de szeme sarkán könnyet láttam megjelenni. Talán előre látta már a német nemzetiség jövőjét? Mint anya aztán bele-törődött az új helyzetbe. Ennek súlyát én akkoriban még nem értettem. (FMÖ 22.)

Az 1930-as években gróf Karátsonyi Jenő felparcelláztatta vörösvári birtokait, az itt kialakuló Karátsonyi-ligeten (a mai Szabadságligeten) számos nem német származású család is letelepedett, otthon alapított. Megváltozott a település szerkezete, az itt élő németek aránya, s változtak a szokások, hagyományok, ünnepek is. (Pl.: magyar nyelv-

vű színjátszás, magyar mintára, magyaros ruhákban megrendezett szüreti mulatságok stb.) Ebben közrejátszott a trianoni sokk után felbuzduló nemzeti érzés: a közös magyar haza sorsa iránti aggodás, a magyar nemzet összetartozásának erősítése. (Az itt élő nemzetiség svábnak, de „magyar svábnak” vallotta magát.)

A második világháború után válságba került, létében veszélyeztetetté vált a még mindig jelentős többségben lévő és anyanyelvét változatlanul beszélő német közösség: a kollektív büntetés embertelen elve alapján elkészült a kitelepítési lista, a vörösváriakat is elűzték volna szülőföldjükről. A bányászat azonban – amely korábban közrejátszott a zárt nyelvi közösség megbomlásában – ezúttal annak szerencsés megmaradását segítette. Kellott ugyanis a bányászok munkája az ország háború utáni újjáépítéséhez, és bár Vörösváron a bánya 1940-ben bezárt, az addig eltelt évtizedek során sokan váltak bányászokká a helyiek közül, akik Pilisszentivánon, illetve a dorogi szénmedence bányáiban dolgoztak tovább. Szükség volt rájuk. A kitelepítés – azaz pontosabban a helyi németek elűzése, kitoloncolása – ezért elmaradt Vörösváron. Így az továbbra is megmaradhatott az egyik legjelentősebb magyarországi német közösségnek.

Megszólalni németül – a családon kívül – azonban továbbra sem volt tanácsos egy magyarországi németnek. Bányai-Braun József írja önéletrajzában a következőket erről:

„A háború utáni legmegdöbbentőbb élményem az volt, hogy nyilvános helyen nem volt ajánlatos svábul beszélni. 1946-ban vagy 47-ben történhetett, amikor egyszer apámmal Pesten jártunk. Villamossal mentünk, és én szokás szerint svábul keztem el vele beszélgetni a zsúfolt villamoson. Apám fojtott hangon rám szólt: »Magyarul beszéljél!« Akkor nem értettem, miért is kell nekem magyarul beszélnem sváb létemre, de szót fogadtam.” (BBJ 44.)

Fogarasy-Fetter Mihály is hasonló negatív élményét írja le a Pilisvörösvár Ma c. közéleti havilap második lapszámában:

„1947-ben az utcákon, iskolákban, a községházán, orvosi rendelőkben megjelentek a plakátok Beszéljünk magyarul! Így nem csoda, hogy utcán, boltban egy német szó sem hangzott el. Magam is hallottam, hogy két asszonyt, akik a buszon németül beszélgettek, figyelmeztettek: Aki magyar kenyeret eszik, az beszéljen magyarul!” (PM 1989. aug.)

A háború utáni évtizedekben a helyi némettség elbizonytalanodott, egyre kevésbé lehetett német szót hallani az otthonokon kívül, az iskolában orosz nyelvet tanultak a német helyett, felerősödött a helyi némettség asszimilációja.

Az általános iskolában az ötvenes évek első harmadától kezdve azután ismét megkezdődött a németoktatás. 1971-ben már német tagozatos osztály is indult a gimnáziumban. A német nyelv oktatása és a nemzetiségi hagyományok ápolása és továbbadása 1992-ben fordulóponthoz érkezett, ekkor jött létre a nemzetiségi gimnázium, amely 2006-ban felvette Friedrich Schiller nevét.

Ma ez a gimnázium az észak-dunántúli némettség legjelentősebb oktatási intézménye, amelynek fenntartója az Országos Német Önkormányzat. A Schiller Gimnázium fontos szerepet játszik a német nyelv és kultúra magas szintű oktatása mellett a magyarországi némettség – így a helyi sváb közösség – identitásának megőrzésében és megerősítésében is.

2. Pilisvörösvár iskolatörténetéből (1700-as évek - 1932)

Az 1700-as években országszerte iskolamesterek (ludi magisterek) végezték az oktatást az elemi iskolákban. Az első oktatással kapcsolatban fennmaradt feljegyzés szerint 1713-ban Vörösváron az iskolamestert, tanítónőt Streber Teréziának hívták. A tanulók létszámára vonatkozó első adat 1747-ből származik: Füller Ádám tanítósága idején 160 fiú és 169 lány volt beíratva. Ezekben az időkben a tanítómesterek az egyház szolgálatában állottak és a tanítás mellett gyakran a kántori és sekrestyési feladatokat is ellátták. (PTN 179.)

A tanítás a nebulók anyanyelvén folyt, a tanító lakásában. Kezdetben a legfőbb tantárgy a hittan volt. Mellette olvasni és írni tanultak a gyerekek.

Az 1797-ben kiadott Ratio Educationis állami felügyelet alá helyezte az iskolákat, majd az 1868. évi népoktatási törvény bevezette az általános tankötelezettséget, és ki mondta, hogy az iskolai oktatás a települések kötelező feladata. Mindkét törvény végrehajtása országszerte nehézkesen ment, sok éves késéssel.

Vörösváron csak 1883-ra szerveződött meg az állami elemi iskola. Ebben az évben a község megvásárolta a Blind-féle hosszúkás parasztházat a Templom téren. Ennek három helyiségében rendezték be a fiúiskolát. A lányok pedig a Fő utcán lévő U alakú épületbe jártak. (Ezen a helyen ma a Völgyi-féle ház áll. Az egykori iskola egy rövid, fennmaradt épületszárnyát ma is használják.)

1907-ben életbe lépett az Apponyi-féle iskolarendelet, és az oktatás nyelve a magyar lett. Ettől kezdve a németet csak idegen nyelvként lehetett oktatni. „Ez volt az az időszak, amikor a vörösvári gyerekeket (aki eddig nem tanultak meg magyarul) Tinnyére, Tökre és Esztergomba küldték, hogy megtanuljanak magyarul.” (PTN 181.)

A XX. század elején az általános tankötelezettség és a község lakosságának ugrásszerű növekedése miatt újabb és újabb iskolaépületekre volt igény.

1911-ben (más adatok szerint 1912-ben) épült meg az új, 12 tantermes állami elemi fiúiskola a Templom téren, majd vele szemben 1929-ben a leányiskola.

Egy 1932-es adat szerint a két elemi iskola összesen 22 tanteremmel, igazgatói lakással, 2 tanácsteremmel és 2 igazgatói irodával rendelkezett. (PTN 200.)

3. A polgári iskola létrejötte (1924)

Pilisvörösváron a XX. század elején egyre nagyobb igény mutatkozott a magasabb szintű oktatás bevezetésére. A főváros közelsége sokáig megoldást jelentett azok számára, akik polgári iskolába, majd gimnáziumba szerettek volna járni. Az 1920-as évek elején azonban már több mint 150 vörösvári járt Budapestre polgári iskolába.

1924-ben Kralovichné Kullmann Jolán – aki 1915-ben szerzett tanári diplomát a Pázmány Péter Tudományegyetemen, majd pályakezdőként Budapesten tanított – 1924-ben gondolt egy nagyot, és magán polgári iskolát nyitott saját Táncsics utcai házában, Pilisvörösváron. A tanulók létszáma az indulás évében 11 fiú és 10 lány volt. 1927-ben a község képviselő-testülete is az alapító mellé állt, és egyhangúlag elhatározta azt, hogy Pilisvörösvárott állami polgári fiú- és leányiskola épüljön, annak elkészültéig pedig vállalta az iskola ideiglenes elhelyezését és működtetését. 1927 szept-

temberében az iskola Magyar Királyi Állami Polgári Fiú- és Leányiskola néven kezdte meg az új tanévet, az államosított iskola igazgatójává pedig az alapító Kralovichné Kullman Jolánt nevezték ki.

Történetének első évtizedében az iskola többször is új helyre költözött. Működött az Új utcában (ma: Dózsa Gy. u.), a Kígyó utcában (ma: Petőfi S. u.) és a Puskin utca 8. sz. alatti épületben, mígnem a Vásár téren megépült az új iskolaépület. (A Puskin utca 8. azután az iskola cserkészcsapatának szolgált otthonául.)

Az 1936-37-es tanévben már 172 fiú és 100 leány tanulója volt az iskolának, az iskola vezetését átvette Mihók Béla igazgató, míg Kralovichné Kullman Jolán beosztott tanárként dolgozott tovább az intézményben.

A tantestületnek olyan jeles tagjai is voltak, mint Bartalis János tanár, költő és Pusztai Sándor káplán, költő (a cserkészcsapat vezetője).

A polgári iskola egykori épülete a Puskin utcában

Az iskola tanrendjében a ma megszokott tantárgyak mellett közgazdaságtan, háztartástan és egészségügy is szerepelt. A német nyelvet heti három órában tanították idegen nyelvként.

Az iskolának saját cserkészcsapata, ifjúsági segélyező egyesülete, valamint fiú és leány önképzőkörök, sportkörök, vöröskeresztes csoportjai voltak. (ÉK 1941-42.)

Az iskola 1948. évi megszűnéséig minden évben évkönyvet adott ki.

1938. december 5-e nagy nap az iskola történetében. Ezen a napon adták át az új, korszerű, tágas iskolaépületet a Vásár téren.

Mihók Béla igazgató így lelkendezik erről az iskola évkönyvében:

„Szent István éve iskolánknak is meghozta az olyan nagyon áhított örömet: 10 év

után megszabadultunk a Puskin u. 8. alatti szűk épülettől és megtartottuk örömtől ragyogó arccal bevonulásunkat abba az új hajlékba, mely a mi szegénységünkhöz szokott szemeink előtt a palotánál is gyönyörűbbnek látszik. Az új épület tágas, világos, levegős falai között csak derű és napfény játszik az arcokon, csak csengő kacagás hallatszik... itt valóban megtalálja a második otthonát 320 gyermekünk.” (PTN 209.)

Az új iskola – amelynek megépítését a helyi képviselőtestület már egy évtizeddel korábban tervbe vette – végül Hóman Bálint kultuszminiszter segítségével készülhetett el, akinek nagyszülei Vörösváron éltek. Egy darabig itt is járt iskolába.

Az épület 175 000 pengő költséggel épült fel, ehhez Hóman komoly összegű államsegélyt és kedvező, kamatmentes kölcsönt biztosított a községnek.

Az iskola tervezője és kivitelezője Schön Mátyás helyi építőmester volt.

Az épületben 8 tanterem, 2 előadó, tornaterem, főzőkonyha és hivatalsegédi lakás kapott helyet.

Az új épületet maga Hóman Bálint avatta fel és adta át ünnepélyesen Lejtényi Győzőnek, az iskola újonnan kinevezett igazgatójának. (A tantestületében már ott tevékenykedik ez időben Csonka József is.)

Az ünnepségen többek között jelen voltak még: dr. Baross Endre országgyűlési képviselő, gróf Karátsonyi-Keglevich Imre földbirtokos, Fáy István, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főispánja, dr. Pálházy Endre megyei főjegyző, Krammer János községi bíró. Az új iskolát Svoij Lajos megyéspüspök áldotta meg. Az ünnepségre a község apraja-nagyja kíváncsi volt.

Dr. Hóman Bálintnak a község képviselő-testülete hálából díszpolgári címet adományozott az iskola felépítésében játszott elvülhetetlen szerepéért. (PTN 209-215.)

(Az iskolaavatás örömeiben még senki sem sejtette, hogy az új épületben mindössze egy évtizedig fog működni a polgári iskola, a háborúban bombatalálatot kap, és dr. Hóman Bálintra is tragikus sors vár.)

4. A Vásár téri általános iskola létrejötte (1948)

1944-ben mindhárom vörösvári iskolát katonai alakulatok szállták meg, a Vásár téri iskolában tábori kórház működött, a tetőre nagy vöröskeresztes jelzés volt kitéve. Ennek ellenére 1944. december 24-én az iskola bombatalálatot kapott, és használhatatlanná vált az épület egyik szárnya.

Nehéz volt újrakezdeni az oktatást. A Vásár téri iskolában a háborús károk miatt, a Templom téri két elemi iskolában pedig azért, mert ott szovjet katonai kórház működött.

„Még folyt Budapest ostroma, amikor a szovjet katonai parancsnok magához kéréte az elemi és polgári iskola igazgatóit. Közölte velük, hogy szükségesnek tartja a tanítás megindítását. 1945 februárjában Albel Istvánné és Hidas György kezdték meg a Puskin utcai óvoda egy helyiségében a tanítást.” (P25)

A szovjet csapatok nyugat felé vonulása után a község lakói kitakarították és helyrehozták az iskolaépületeket, és egyre több tanteremben kezdődhetett meg az oktatás.

1948-ban az elemi iskolákból és a polgári iskolából nyolcosztályos általános iskolák alakultak. A Templom téri fiúiskolából alakult meg az I. sz. Általános Iskola, Dobó Károly igazgatásával. A II. sz. Általános Iskola a volt leányiskolából jött létre, az igazgatója Nemes Rózsa lett. A Vásár téri iskolában jött létre a III. sz. általános iskola, Csonka József vezetésével.

A Vásár téri épületben az 1947-1948-as tanévben a polgári iskola kifutó jelleggel a III. sz. Általános Iskolával párhuzamosan működött.

A három általános iskolát hamarosan egy igazgatás alá vonták, a polgári iskolát megszüntették, majd mindent újra átszerveztek, és a három iskolából létrehoztak egy fiú- és egy leányiskolát.

A Vásár téri épületben működött a fiúiskola „Állami Általános Fiúiskola” néven. A további átszervezések során jött létre: a Vásár téren az I-es, a Templom téren a II-es számú Általános Iskola. Ezek már koedukált iskolák voltak. A későbbiekben a két iskolát hol összevonták, hol ismét külön igazgatás alatt működtették.

A Vásár téri iskolában a háború utáni átalakulások után nagyrészt a volt polgári iskola magasán képzett tanárai tanítottak. Több egyetemi végzettségű pedagógus dolgozott itt, illetve volt, aki megszerezte a doktori címet is!

A polgári iskola Vásár téri új épületének avatása, 1938. december 5-én

III. Öt évtized históriája

Fejezetek a gimnázium történetéből

1. A gimnázium létrejötte, a „hőskor” (1963-1968)

Az 1960-as évek elején Magyarországon a közoktatásban elsődleges célként határozták meg az érettségizettek számának növelését, és ennek érdekében gimnáziumok erőltetett ütemű létesítését. Támogatták az általános iskolák gimnáziummá alakítását is. Ennek nyomán számos életképtelen intézmény jött létre, és szűnt meg az 1970-es években.

Pilisvörösváron is ezen oktatáspolitikai koncepció szellemében adtak utasítást felsőbb szintről a gimnázium megalakítására. Polgári iskolai múltja és magasán képzett tanárainak köszönhetően a gimnáziumi tagozat létrehozásával a Vásár téri iskolát bízták meg.

A krónikaíró Csonka József ezt írja erről a „Pilisvörösvár 25 éve. 1945-1970” című községi krónikában:

„Pilisvörösvár központi fekvése, a tanulási igény állandó növekedése szükségessé tette egy középiskola létesítését. Eddig ugyanis évente 40-50 diák végezte középiskolai tanulmányait Budapesten. 1963 óta működik az 1. sz. iskola keretében a gimnázium.”

Egy másik szintén szűkszavú bejegyzésében a „Pilisvörösvár története 1945-1965” című krónikában az a paternalizmus érhető tetten, ami akkoriban a pártszervek és a „nép” közötti viszonyra volt jellemző:

„1963-ban községünk általános gimnáziumot *kapott*. Ideiglenesen az I. sz. Általános Iskolával közös igazgatásban, annak épületében működik. Reméljük, hogy a közeli években végleges otthont kap. Az épület hiánya jelenleg további fejlődését akadályozza.” [Kiemelés: a szerző.]

Bokor Miklósné – a gimnázium későbbi igazgatóhelyettese – a kezdetektől fogva részt vett a gimnázium létrehozásában. Visszaemlékezése szerint ez valóban egy hősi korszak volt, hiszen a semmiből kellett létrehozni és működtetni egy teljesen új intézményt. Ez nemcsak a gimnáziumban tanító tanároktól, hanem az iskola minden egyes dolgozójától rendkívüli erőfeszítéseket és helytállást követelt. Ennek az összefogásnak, lelkes alkotómunkának köszönhető, hogy más ekkor megalakított községi gimnáziumokkal szemben a vörösvári iskola még a főváros közelsége, az ottani nagy múltú gimnáziumok elszívó hatása ellenére is életben maradt és megerősödött. [Lásd Bokor Miklósné visszaemlékezését. – a szerk.]

A gimnázium állományába kinevezett első négy tanár Bokor Miklósné, Borbély Béla, Csákányi Gyöngyvér és Orbánné Botfalusi Magdolna volt. Az itt tanító többi tanár az általános iskola állományába tartozott.

A gimnáziumi osztályok koedukáltak voltak. Csak a testnevelés és a politechnika tantárgy oktatása folyt külön csoportokban.

Az 1963-as első évfolyamra igen nagy volt az érdeklődés, Bokor Miklósné emlékei szerint mintegy 150-en jelentkeztek az iskolába. Végül két osztály indulhatott. A két gimnáziumi osztályt a Vásár téri épület első emeletén helyezték el, és folyamatosan itt, az első emeleten lettek elhelyezve a belépő osztályok is. Emiatt az általános iskolai osztályok egy része a váltott műszak ellenére is kiszorult az épületből. Nehéz időszak volt ez a tantestület és a diákok számára. [E sorok írója a 3. és 4. osztályt Vásár téri tanulóként a Templom téri iskolában végezte el. – a szerző.]

1964-ben megszervezték a dolgozók levelező oktatását is. (Két osztályban összesen 82 felnőtt kezdte meg gimnáziumi tanulmányait.)

1967-ben ballagott el az új gimnázium első két végzős osztálya. A IV. A-ban 30, a IV. B-ben 27 tanuló tett sikeres érettségi vizsgát. Akik őket eljuttatták eddig, az érettségi tablóképek tanúsága szerint: Csonka József igazgató, dr. Rübl János igazgatóhelyettes, Bokor Miklósné, Borbély Béla, Boros Lászlóné, Brenner Erika, Csákányi Gyöngyvér, Guth Márton, Gutti Emese, Kovács Istvánné, Manherz Károly, Pajor Róbert, Rupf János, Takács István.

Az első ballagás 1967-ben

Pilisvörösvár 1968. évi krónikája részletesen is ismerteti a gimnázium tantestületét az 1967-1968-as tanévben (ekkor már Borbély Béla is igazgatóhelyettesi megbízást kapott):

Igazgató: Csonka József (magyar-történelem szakos)

Helyettes ig.: dr. Rübl János (földrajz szakos)

Borbély Béla (történelem szakos)

Bokor Miklósné (magyar szakos)

Boros Lászlóné (biológia-kémia szakos)

Eördögh Gyuláné (matematika-fizika szakos)

Orbán Józsefné (magyar-latin szakos)

Pajor Róbert (orosz szakos)

Létai Emőke (orosz-német szakos)

(1968. III. 22-én az NSZK-ba ment férjhez, helyette Takács Ilona orosz-német szakos jött.)

Tanulócsoportok: 4

Tanulólétszám: 138

Félévi mulasztási átlag: 9 nap

Tanulmányi átlag: 3,3

Kitűnők és jelesek száma: 6

A gimnázium első két évtizedének történetét a továbbiakban is főleg a községi krónikák alapján kíséreljük meg felidézni.

2. A Szabadság utcai új épületben (1968)

A gimnáziumi oktatás eleve úgy indult el 1963-ban, hogy az oktatás csak ideiglenesen folyhat a Vásár téri épületben, mivel mindenki tisztában volt vele, hogy az épület túl kicsi ahhoz, hogy az általános iskolai és a gimnáziumi osztályokat egyaránt kiszolgálja. Ez Csonka József igazgató 1963. évi krónikabeli bejegyzéséből is kitűnt. [Lásd ott! – a szerző.]

Az építkezés öt évvel az iskolaalapítás után indulhatott meg. Az új épület helyszínéül a volt Karátsonyi uradalom majorsága szolgált, amelyet a II. világháború után a helyi téesz vett át. (A Szabadság utca, Major utca, Petőfi Sándor utca és magántelkek által határolt területéről van szó, ahol istállóépületek és egy béres ház állott. Az istállók később elbontották, a béres ház egy része azonban később is megmaradt, itt kapott helyet a zeneiskola.)

Az építkezés 1967 őszén, 1968 tavaszán indulhatott meg. A rendelkezésünkre álló első adat szerint 1968 márciusában már javában dolgoztak az építők: „1968. március 26. Jóleső érzés nézni, mint emelkednek az épülő gimnázium falai mindennap magasabbra! Talán ősszel már meg is kezdődhet benne a tanítás.” (PK 1968.)

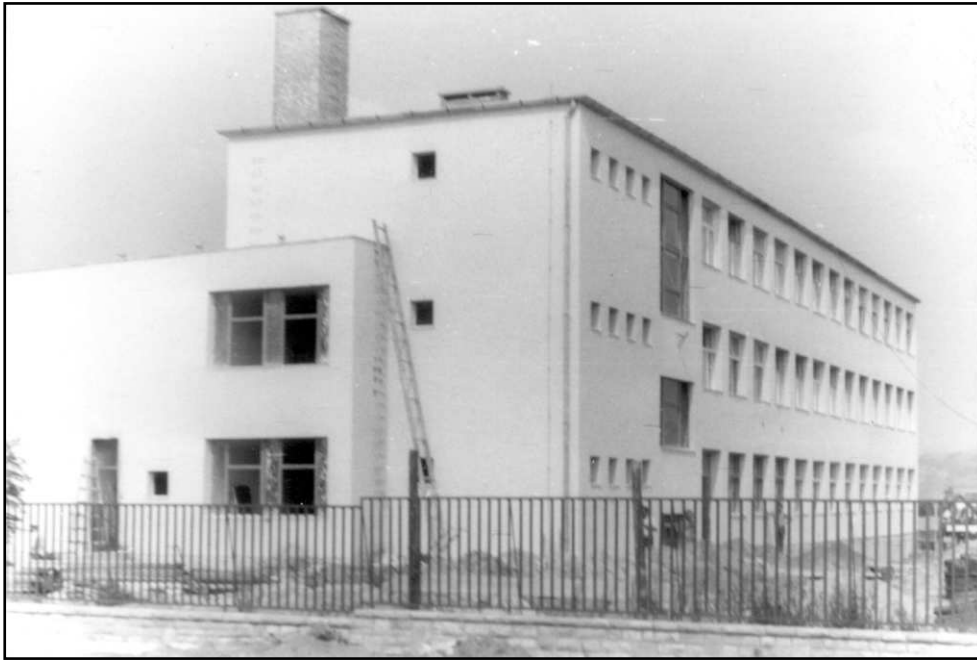
Fenti krónikabejegyzésből következik, hogy az épület alapozása (és főleg a tereprendezés, az ott lévő korábbi istállóépületek, siló stb. elbontása) valószínűleg már az előző év nyarán, őszén megkezdődhetett. Ezt erősíti meg Bokor Miklósné visszaemlékezése is.

Az újabb krónikabejegyzés szerint 1968 áprilisában elkészült az épület 2. emelete és felhúzták a kéményeket. Május végén megkezdték az új épület belső vakolását.

Május 9-én „a gimnázium KISZ szervezete megbeszélte az év végi munkákat az évzáró taggyűlésen. Ezen a taggyűlésen osztották be az egyes osztályokat a gimnázium új épületének építkezéséhez adandó társadalmi munkára.”

Június 25-én „a gimnázium fiú és leánytanulói megkezdték a gimnázium építkezésénél a vállalt társadalmi munkát.” A diákok a nyár folyamán kéthetes váltással társadalmi munkában segítették az épület befejezését.

Szeptember közepére az épület átadás előtt állt, már csak a végső simítások maradtak hátra, és az épület berendezése. Szeptember közepén megkezdődött a bútorok

A gimnázium új épülete átadás előtt

és eszközök átszállítása a Vásár téri épületből. Ez egy teljes hónapon át tartott. Október 26-ra végül minden készen állott a megnyitásra. (PK 1968)

A Vásár téri iskola kézzel írt Krónikájában az alábbi bejegyzést olvashatjuk e jeles napról:

„Október 26-án elkészült a gimnázium új épülete. Sok napig tartó hurcolkodás után minden a helyére került, és megkezdődhetett a tanítás. Nagyszerű dolog ilyen ragyogóan szép, új, modern épületben tanítani. A tanulók is meghatott hangulatban vették birtokukba új otthonukat. A pedagógusok úgy érzik, régi vágyuk teljesedett az új gimnázium megnyitásával.”

A „Pilisvörösvár 25 éve. 1945-1970.” c. összefoglaló munka így számol be az eseményről:

„1968-ban készült el a gimnázium új épülete, 9 millió forintért. Az épület modern, a korszerű igényeknek megfelelő. A helybeli és környékbeli községek gyermekei végzik itt tanulmányaikat. Jelenlegi tanulócsoportjainak száma: 10, a tanulók létszáma: 162.”

November 4-én üzemelni kezdett a gimnázium konyhája is.

Az új épület a hatvanas évek „szocialista Bauhaus-stílusában” épült, hasonló jellegű (vagy inkább jellegtelen) lapos tetős, puritán iskolaépületek tucatjait látni még ma

Az új épület a Major utca felől

is az országban. Az igénytelen külsejű épület ugyanakkor kétségtelenül modern, összkomfortos és kényelmes volt az általános iskolák épületeihez képest: központi fűtés, neonvilágítás, szertárak, tornaterem, tágas öltözők, zuhanyozók, angolvécé. Ezek leg többje a helyi általános iskolák számára még hosszú ideig csak álom maradt. (A Templom Térségi Általános Iskolának csak a rendszerváltás után épült tornaterme.)

A gimnázium és az általános iskola az új épület átadása után is még több évig közös igazgatás alatt működött. A tanárok egy része a két épület között ingázott. Az általános iskola két nyolcadik osztálya a gimnázium épületében kapott helyet, ennek köszönhetően a felső tagozaton megszüntették a délutáni tanítást, míg alsóban továbbra is délelőtt-délután felváltva jártak a gyerekek iskolába. [E sorok írója is az új iskolaépületben járta ki a nyolcadikat. – a szerző.]

Az 1970. évi krónika részletesen beszámol a gimnázium és az általános iskola helyzetéről, személyi és tárgyi feltételeiről:

„Igen nehezen megy a gimnázium beiskolázása, részben a demográfiai hullámvölgy, másrészt a szakközépiskolák konkurenciája miatt. Az iskolavezetés mindent elkövet annak érdekében, hogy a tanulói létszámot növelje. A tanárokat kiküldte a környező községekbe, propagandaútra. A környék általános iskolai igazgatói részére e célból megbeszélést tartottak a gimnázium épületében.

A személyi és tárgyi feltételek kielégítőek. Az itt tanító 10 középiskolai tanár közül azonban a kevés tanulócsoport miatt mindössze háromnak van meg a teljes óraszama gimnáziumi órákból, a többieknek csak az általános iskolába való áttanítás mellett biztosítható a teljes óraszám.

Az oktatás egyébként korszerű, jól felszerelt, esztétikailag is kifogástalan tantermekben folyik, kabinetrendszerben, azaz a tanulók minden órát más-más tanteremben hallgatnak meg. Minden szaktanterem fel van szerelve az oktatást segítő audiovizuális eszközökkel (magnetofon, diavetítő stb.). Két televíziós készülék is áll a korszerű oktatás szolgálatában.

A gimnázium tagozatos (német nyelv), ami azt jelenti, hogy a német nyelv oktatása egy osztályban heti 6 óra, a másik sima osztály heti 2 órája mellett. Délután tanulószobai foglalkozások vannak 80, a környékről bejáró tanuló részére. A levelező tagozaton ebben a tanévben 78 felnőtt tanult, illetve vizsgázott. Érettségi vizsgát tett 1970-ben: 34 nappali és 10 levelező tagozatos tanuló.

A nappali tagozat egyetemre, főiskolára jelentkező 9 tanulója közül 4 került be egyetemre, illetve főiskolára.”

A gimnáziumnak fél évszázados történelme alatt szinte mindvégig meg kellett küzdenie a vörösváriak lekicsinylő véleményével. Ezt tükrözi egy 1971-es krónikabejegyzés:

„Mindamellett, hogy van a községnek saját középiskolája (gimnázium), sok szülő járattja gyermekét a fővárosba. Sajnos, tartja magát az a konok és hamis szemlélet, amely a fővárosi iskolák színvonalát messze magasabbnak véli a helybelinél. Ez a tény, a demográfiai hullám negatív hatását még inkább növeli a gimnázium beiskolázását illetően.”

Mindezek ellensúlyozására „az iskola vezetői és tanárai járják a környező községek általános iskoláit, próbálják a gyerekeket a gimnáziumba való jelentkezésre rábeszélni. A német tagozatos oktatás sajnos nem jelent túlságos vonzerőt. A budapesti gimnáziumok még mindig erős vonzerőt gyakorolnak. A nehézségek ellenére mégis 43 tanuló jelentkezési lapja érkezik meg az intézményhez. Van remény arra, hogy a következő tanévben két első osztály induljon, azaz 6 tanulócsoport. Ez annál is inkább jó volna, mert 1971 őszétől a gimnázium teljesen önállóvá válik.

A másik nagy gond az érettségire való felkészülés, tanárnak, diáknak egyaránt komoly erőpróba ez. A tanárok rengeteg idejüket áldozzák fel tanórán kívüli korrepetálásokra, hogy a tanulók felkészítését biztosítsák.” (PK 1971)

3. A gimnázium önálló intézménnyé válik, beindul a német tagozat (1971)

„1971 tavaszán napirendre került az I. sz. Általános Iskola leválasztása a gimnáziumról. Az addig közös igazgatásban működő intézmény új igazgatót kapott.” (PK 1971) [Ismét a már megszokott paternalizmus! – a szerző.]

1971. június 19-én tartotta meg az általános iskola és gimnázium tantestülete utolsó együttes évzáró értekezletét, amelyen Csonka József igazgató beszédében bejelentette, hogy „szeptember 1-jétől kezdve a két intézmény különválik, a közös igazgatás megszűnik. A Megyei Művelődési Osztály Pásztor Mihályt nevezte ki új igazgatóvá.

A gimnázium adminisztratív átadása az új igazgatónak még június hó folyamán megtörtént, gyakorlati önállóságra csak szeptemberben került sor.” (PK 1971)

Az intézmény neve ekkortól: Gimnázium, Pilisvörösvár.

A ballagás előtti percek 1970-ben. Háttal nekünk Pajor Róbert osztályfőnök

A szétválással számos probléma továbbra sem oldódott meg: „A tantestületet nem lehet teljesen szétválasztani, tekintve, hogy több tanárnak nincs meg a teljes óraszám a gimnáziumban. Így az áttanítás továbbra is fennáll. Ez sem az általános iskolának, sem a gimnáziumnak nem jó. Megoldása a következő évben várható, amikor a gimnázium tanulócsoportjai növekednek, remélhetőleg. Mindkét általános iskola fő problémája a tanteremhiány.” (PK 1971)

1971 augusztusában az önállóvá vált gimnázium megtartotta tanévnyitó értekezletén, amelyen „Pásztor Mihály igazgató ismertette elképzeléseit a tanév feladatait illetően. Az iskolavezetés személyileg így alakult:

Pásztor Mihály igazgató,
Borbély Béla igazgatóhelyettes,
Mirk Ádámné gondnok.

A gimnázium tanári létszáma 10 fő.

A tanulók létszáma: 145 fő és 85 levelező hallgató.”

Pásztor Mihály igazgató az értekezleten elmondta, hogy bár a két intézmény elvileg különvált, de gyakorlatilag még e tanévben együtt lesznek az általános iskola felső tagozatával, illetve a tanári karával, miután az I. sz. Általános Iskola épületében az életveszély miatt nem lehet tanítani...”

„Gaudeamus igitur...”

A Vásár téri iskolában a tető hibásodott meg, sürgősen födémcserét kellett végrehajtani.

„A tanításnak viszont ettől függetlenül meg kellett indulnia 1971 őszén. A gimnázium igazgatósága segítséget nyújtott és átengedte a kétemeletes épület egész második emeletét az általános iskola felső tagozatának. A tanítás így váltott műszakban, 4 osztállyal délelőtt, 4 osztállyal délután megoldható lett a felső tagozat számára. A gimnáziumot viszont hátrányosan érintette, mert eddig kiépített kabinetrendszerű oktatá-

sát fel kellett adnia és visszatérni az osztály-tanóra rendszerhez. Az iskola mindennapi életét, az oktatómunkát is rendkívül hátrányosan befolyásolta.” (PK 1971)

Ebben a tanévben a gimnázium 6 tanulócsoporthal működött, 2 első osztályt indított. [Ennek egyikének volt a tanulója e sorok írója is. – a szerző.]

„A német tagozatos jelleg továbbra is fennmaradt, az egyik osztályban heti 6 órában oktatják a német nyelvet, egyre nagyobb népszerűségnek örvendő tanulók és szülők körében a műszaki rajz oktatása. A gimnázium igazgatósága ezért elhatározza, hogy ennek oktatását az elkövetkezendő tanévben kibővíti. Ennek során leépíti a gyakorlati oktatás be nem vált profilját, és helyette mindkét párhuzamos osztályban bevezeti a műszaki rajz oktatását.

Tervezik ugyanakkor a jövő tanévtől kezdődően gyors- és gépírásoktatás bevezetését is. Erre, tekintve, hogy a jelentkező tanulók többsége leány, reális igény is van. A probléma inkább a tárgyi feltételek megteremtésének mikéntjénél adódik. Remény van azonban arra, hogy a felettes szervekkel egyetértésben ez is megoldást nyer.

A tanítás, tekintve az általános iskola felső tagozatának jelenlétét, osztály-tanóra rendszerűvé vált, a kabinetrendszer ideiglenesen fel kellett adni. A zsúfoltság természetesen behatárolja az oktatás módját és eredményességét egyaránt, ezért ebben a tanévben nem várhatók az előző évek eredményességi mutatói.” (PK 1971)

„A gimnázium levelező esti tagozatára 1972-ben 55 új első éves felnőtt iratkozott be. Ezzel együtt 95 felnőtt hallgató végzi a gimnáziumot. Sajátos jelenség, hogy a levelező hallgatók zöme a fiatalabb korosztályból kerül ki, főként 18-25 éves korúak.

A gimnáziumban a legfőbb gond az 1972/73-as tanév tanulói létszámának biztosítása volt, az iskolavezetés mindent elkövetett annak érdekében, hogy a beiskolázás sikerrel járjon.

Komoly erőfeszítést tettek annak érdekében, hogy a gimnáziumot vonzóbbá, megbecsültebbé tegyék a Pilisi-medence lakói számára.

Az 1972 októberében megtartott nevelési értekezleten a gimnázium igazgatója ismertette elképzeléseit a jövő tanév beiskolázása és oktatási profil megváltoztatása vonatkozásában, elmondta, hogy a német tagozatos fenntartás mellett alap-profilként az államigazgatási tagozat bevezetésére kerülhet sor, amennyiben a beiskolázás az elképzelései szerint alakul” – tudhatjuk meg az 1972. évi krónikából.

Az 1973. évi krónikában érdekes bejegyzés olvasható a nemzetiségi nyelv oktatásával kapcsolatban:

„Államunk nemzetiségi politikája egyre kisebb hatásfokkal érvényesül a községben, ugyanis amilyen mértékben vesztek el eredeti anyanyelvüket, olyan mértékben nem tartanak igényt a nemzetiségi kultúra művelésére.

Jellemző, hogy bár a gimnáziumban német tagozat működik, csak a környék tanulóival együtt lehet német tagozatos osztályt indítani.

A lakosság egyébként hivatalos iratokban magyar anyanyelvűnek tünteti fel magát. Ez a folyamat a felszabadulás óta indult el, és hogy ez milyen jelentős változást jelent, csak az tudja, aki a község zárt, homogén életformáját a felszabadulás előtt is ismer-te. Az elmagyarosodási folyamat évről évre nagymértékben nő, melynek következtében egyre kevesebben beszélnek anyanyelvüket.”

A Vásár téren az iskolafelújítási munkák az 1973. év elejére végre befejeződtek, és így a tanítás az I. sz. Általános Iskola épületében megindulhatott. (1975. szeptember 1-jével azután a két általános iskolát összevonták.)

A gimnázium vezetése és tanárai nem örülhettek maradéktalanul az új épületnek és az önállóságnak, ugyanis a hetvenes években aggasztóan lecsökkent az intézménybe jelentkezők száma. Az osztálylétszámok általában nem érték el a 25 főt. [E sorok írója egy 17 fős osztályba járt. – a szerző.] Világossá vált, hogy tiszta profillal tovább nem lehet működtetni az intézményt.

A gimnázium leánykarának fellépése a Kultúrházban, az 1970-es évek elején

4. Államigazgatási osztály indítása (1973)

Ebben a helyzetben mentőövként szolgált, hogy a Pest Megyei Tanács felkért néhány iskolát, hogy kísérleti jelleggel vezessék be az államigazgatási ismeretek oktatását, heti 8 órában.

Az államigazgatási oktatás megszervezésével Bokor Miklósnét bízta meg az iskola vezetése. Az államigazgatási osztály létrejötté az ő érdeme. (Erről részletesen beszél visszaemlékezésében.)

Az új profilú oktatás 1973. szeptember 1-jével kezdődött el a gimnáziumban. Az 1973. évi krónika így foglalja össze ennek személyi és tárgyi feltételeit:

„Az 1973/74-es tanévre beiskolázott tanulókból két párhuzamos osztályt indított-

tak. Az egyik német tagozatos osztály, a másik államigazgatási ismereteket nyújtó osztály lett. Ezen osztály tanulói Pest megye legkülönbébb községeiből származnak, és belőlük 20 fő – lányok – az iskola II. emeletén létesített kollégiumban kapott szálláslehetőséget. 10 fő pedig külső elhelyezésben (externátus) részesült. Az új oktatási forma bevált és a jövőben folyamatosan tovább kívánják fejleszteni.

A gimnázium személyi állománya (tanárok) 1973-ban: 12 fő.

Iskolavezetés: Pásztor Mihály igazgató

Borbély Béla ált. igazg. h.

Takács Ilona kollégiumvezető, igazgató h.

Tanári kar: 9 fő

Kollégiumi nevelőtanárként besegít az I. sz. Általános Iskola egy tanára és egy utolsó éves egyetemi hallgató.

Az oktatás kabinetrendszerű. Az egyes tantermek felszereltsége jónak mondható.

Minden szaktanterem rendelkezik a legszükségesebb audiovizuális alapeszközökkel (magnetofon, diavetítő, írásvetítő stb.). 2 db lengyel keskenyfilmvevő-filmvetítő is segíti az eredményes oktatást.

Az 1973-as érettségi vizsgák sikeresen zajlottak le, úgy a nappali, mint a levelező tagozaton. A nappali tagozaton 40 fő, az estin 20 tett érettségi vizsgát sikeresen.

Egyetemre, főiskolára 8 főt vettek fel. Eredményes az államigazgatási és világnézetit oktatás is, amelyet Borbély Béla h. ig. lát el. "

1974-ben Borbély Béla igazgatóhelyettes távozott az intézményből és két új nevelő érkezett. Az igazgatóhelyettesi teendőket Takács Ilona vette át.

A személyi állomány ekkoriban 13 fő volt. A végzős diákok közül érettségit tett 40 fő, az esti tagozaton 20 fő. Főiskolára, egyetemre 4 tanulót vettek fel. Ez akkoriban jellemző arány volt.

Az 1976. évi krónikában újabb érdekes írás olvasható a nemzetiségi létről:

„Érdekes változást mutat szinte évről évre a község lakóinak nemzetiségi összetétele is. Az eredetileg németajkú őslakosság évről évre szemlátomást keveredik az ország különböző részeiről jött betelepültekkel. A lakosság keveredése megmutatkozik a nyelvátalakulásban is. Évről évre nagyobb mértékben vonul vissza a német nyelv, és adja át helyét a magyarnak.

Ez a folyamat jellegzetes átmeneti nyelvet szül, amely a magyartól eltérő hangsúlyozásban és jellegzetes éneklő hanglejtésben mutatkozik meg. Különösen megmutatkozik ez a változás jelenleg, hiszen rendkívül sok a községben letelepedett nyaraló, aki csak magyarul tud, és így szinte spontánul terjeszti a magyar nyelvet.

Az elmagyarosodási folyamat évről évre nagymértékben nő, melynek következtében egyre kevesebben beszélik anyanyelvüket. Államunk átgondolt nemzetiségi politikája azonban gyorsan oszlatja a még meglévő bizalmatlanságot, és egyre több szülő járattja gyermekét német nyelvoktatásra, amely az általános iskolában és a gimnáziumban igen magas óraszámot realizál."

5. A közgazdasági szakközépiskola létrejötte (1977)

Az 1977/78-as tanévben beindult a közgazdasági tagozat, amely sok tanulót vonzott az iskolába. Az intézmény neve ettől kezdve: Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola, Pilisvörösvár.

A profilváltás, az átszervezés természetesen nem ment könnyen, áldozatokat is kellett hozni érte. Mindezt nehezítette, hogy megromlott az igazgató és a tanári kar kapcsolata. 1978-ban a Megyei Tanács leváltotta Pásztor Mihályt, és Takács Ilonát bízta meg az intézmény vezetésével.

Tornabemutató az 1970-es évek közepén. Középpütt Takács Ilona, baloldalt Hargita Gábor, jobboldalt Hargita Péter, a mikrofonnál Kiss Géza, a Postás SE tornászcsapatának edzője

Takács Ilona – aki korábban, 1974-től a helyettesi teendőket is ellátta az intézményben, s így volt már tapasztalata az iskolavezetés terén – ismét működőképessé tette a széthulló félben lévő iskolát, és megteremtette a nyugodt munka feltételeit.

Az ő igazgatósága alatt erősödött meg az intézményben a szakközépiskolai képzés. Helyettesei Bokor Miklósné és Kotlár Irén voltak.

A szakközépiskola beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Az iskolába jelentkezők száma megnőtt, mindenhol felduzzadt az osztálylétszám. Ismét biztosítottak látszott az iskola jövője. A szakközépiskolát elvégzők – az iskolából kikerülve is – jól megállták a helyüket a gazdasági életben.

A tanév igen eredményes volt a felsőoktatásba felvett érettségizetteket illetően: 10 diák nyert felvételt főiskolára, ill. egyetemre. Ez az iskola történetében az addigi csúcst jelentette!

Az 1980-as adatok azonban ismét jelentős visszaesést jeleznek: 55 végzősből mindössze 3-an tanultak tovább főiskolán, egyetemen.

Az 1981-es krónika így foglalja össze az iskola tevékenységét:

„Az 1980/81-es tanévben az iskola lehetőséget kapott haladó német csoport indítására, heti 5 órában. Az iskola a fakultációkat a német nyelvre, biológiára és az államigazgatási ismeretekre építi.

Három volt igazgatónk egy felvételen:

Baloldalt Takács Ilona és Kotlár Irén, a kép jobb szélén Csonka József

A szakközépiskolában a közgazdasági igazgatási ügyviteli ágazatban folyik az oktatás.

Az iskola az egész Pest megyei területre biztosít államigazgatási képzést és igazgatási ügyviteli oktatást.

Az első osztályba érkező nyolcadik osztály év végi átlagosztályzata a pilisvörösvári tanulóknál: gimnáziumba jelentkezőké 4,1, a szakközépiskolába jelentkezőké 3,1 volt.

Az iskola rendelkezik egy 50 fős diákotthonnal is. A diákotthon az iskolaépület II. emeletén helyezkedik el. A diákotthon élén 7 tagú diáktanács áll. Két nevelő működik a diákotthonban: Biró Józsefné és Láng Mónika tanárnők. A tanulmányi átlag az iskolában 3,6 volt.” (K 1981)

Az 1982. évi krónikában ezt olvashatjuk:

„A gimnázium 1963-tól, tehát alapítása óta, második idegen nyelvként oktatja a német nyelvet.

A Pest megyei Pártbizottság 1979. évi határozata megteremtette a nemzetiségi nyelv fakultatív oktatásának feltételeit a pilisvörösvári gimnáziumban is. Ennek megfelelően az 1979/80-as tanévtől kezdve az iskola haladó német nyelvórákat iktat tanrendjébe. A személyi feltételek itt is jók (három egyetemi végzettségű pedagógus tanítja a nyelvet), de a tárgyi feltételek itt sem kielégítőek.”

Ebben az évben betegszobát, zuhanyozót, tároló helyiségeket, fotólabort, stencil szobát alakított ki az épületben.

1984-ben a szakközépiskolai képzést jól kiegészítette a gépíró és gyorsíró szakiskola beindítása.

6. Bildungszentrum – a német nyelvű külkereskedelmi képzés bevezetése (1992/1993)

Az újabb profilváltás oka ezúttal is az volt, hogy ismét csökkenni kezdett az érdeklődés az iskola iránt. A gimnáziumi osztályok létszáma húsz fő alá esett vissza. Az új nevelési program egyik eleme – Pilisvörösvár nemzetiségi hagyományából és a nyelvtanulás iránti növekvő érdeklődésből következően – a német nemzetiségi oktatás, a másik eleme szorosan az előbbihez kapcsolódóan a külkereskedelmi képzés bevezetése volt. Ez utóbbinak Kotlár Irén volt az ötletgazdája, aki fontos szerepet játszott annak megvalósításában is. Az intézmény új oktatási modelljének bevezetése az 1992/93-as tanévben kezdődött meg, az első 0. évfolyammal. Az intézmény neve ekkor lett Német Nemzetiségi Gimnázium és Külkereskedelmi Szakközépiskola.

Kotlár Irén 1990-ben vette át az intézmény igazgatását a távozó Takács Ilonától. 1990 augusztusától 1993 júniusáig állt az intézmény élén, igazgatóhelyettesei: dr. Lieber Mártonné és Kutas Gyula, majd Oláh Imre voltak.

Az új iskolavezetés új elképzeléseket fogalmazott meg a pedagógia munkában, célul tűzte ki az iskola vonzóbbá tételét, a tanulólétszám növelését.

A helyzetet értékelve így fogalmaztak:

„Beiskolázási gondjaink a legsúlyosabbak, legalábbis a gimnáziumi oktatást illetően. Negatív tendencia, hogy gimnáziumunkba alig akad jelentkező, mert a követelményeknek megfelelő diákok szívesebben választják a fővárosi jobb nevű iskolákat. Ezzel párhuzamosan állandóan növekszik viszont a szakközépiskolába jelentkezők száma. A jelen tanév indításakor már kifejezetten jó bizonyítvánnyal jelentkezőket kellett elutasítanunk kerethiány miatt. Tantestületünk régóta foglalkozik az iskolareform gondolatával, de a német nyelv oktatásának hangsúlyozottabbá tételén túl nem jutottunk...” (D 1991. jan.)

Az új koncepció a bajokat orvosolandó a következő volt: „...a következetes felvételi rendszert követően két párhuzamos osztályt indítunk azonos tantárgyakkal és órászámmal. A képzés első szakasza két évig tart. Ennek során a hagyományos gimnáziumi

umi órakeret kiegészül gépírási és levelezési ismeretek elsajátításával, gazdasági-társadalmi alapfogalmak tanításával és számítástechnika oktatásával. Külön kiemeljük a német nyelv és irodalom tantárgyat heti 6 órában, a történelem tanítását német nyelven, valamint az angol nyelv tanulását is lehetőségét.

A második szakasz a tanulók képessége, eredményessége és ambíciója alapján három választási lehetőség szerint alakulhat (három osztályra bontva):

1. Gimnázium: ahol a földrajzot is német nyelven tanulják.
2. Igazgatási-ügyviteli orientált szakközépiskola: ahol szakmai tantárgyként a közgazdasági ismereteket, közgazdaságtant magyar nyelven tanulják.
3. Külkereskedelmi orientált szakközépiskola: ahol szakmai tantárgyként német nyelven külkereskedelmi ismereteket, német nyelvű gépírást és levelezést, magyar nyelven pedig közgazdaságtant tanulhatnak.” (D 1991. jan.)

Eközben megtörtént a rendszerváltás, és a települési önkormányzat lett az intézmény fenntartója. A gimnázium kapcsolata kezdettől fogva nem volt konfliktusmentes az újonnan megalakult és szerepét tanuló önkormányzattal. A célok és elképzelések azonban szerencsésen egybeestek. Az önkormányzat egy iskolacentrum létrehozását tervezte, amelyben a német nemzetiségi nyelv oktatásának alapvető szerepet szánt. Települési szinten egy olyan oktatási struktúrában gondolkodtak, amely az óvodától, az alap- és középfokú oktatáson át a felnőttképzésig a nemzetiségi modellre épül.

És ekkor – a lehető legjobb pillanatban – érkezett a hír arról, hogy a Bajor Szabadállam Parlamentje felajánlott 1 millió márkát a tervezett iskolacentrum, képzési központ (Bildungszentrum) felépítésére. E döntésben azon túl, hogy már a korábbi években is volt arról szó, hogy német segítséggel egy német nemzetiségi iskola épüljön Vörösvárra, nyilvánvalóan jelentős szerepet játszottak egyre erősödő partnerkapcsolataink Németországgal. Külön kiemelendő dr. Bernd Rieder gröbenzelli polgármester szerepe, aki – mai szóval – sokat lobbizott azért, hogy Pilisvörösvár megkapja ezt a támogatást. (Rieder urat ezért 1996-ban Pilisvörösvár díszpolgárává választották. Az 1 millió márkából végül is 850 000 márka érkezett meg.)

Botzheim István akkori polgármester így emlékezik vissza az eseményekre:

„Rendszerváltó polgármesterségem első tétova hónapjait töltöttem a zűrzavaros községházán, mikor is a telefonban Manherz Károly jelentkezett, aki akkoriban 1989-1990 között Glatz Ferenc művelődési miniszter mellett miniszterhelyettes, majd 1990-től közigazgatási államtitkár a Művelődési és Közoktatási Minisztériumban.

Felhívta a figyelmemet, hogy a Bajor Szabadállam és Magyarország egy államközi bizottsági jegyzőkönyve szerint a Bajor Szabadállam 1991-es költségvetése 1 millió márkát irányoz elő egy Pilisvörösváron felépítendő Német Nemzetiségi Képzési Központ részére. Még a jegyzőkönyvi kivonatot is megküldte. Sietni kellett.

Az összeg lehívásának feltétele az volt, hogy a magyar fél ugyanilyen összegű saját forrást biztosítson. Végül Andrásfalvi Bertalan akkori kultuszminiszter – akit egy fogadáson igyekeztem megkönyöríteni az ügy támogatására – biztatott, vegyünk részt egy pályázaton. Azt a furmányos megoldást ötöltük ki, hogy a németek felé a magyar pályázat várható megnyerése volt a saját rész, a magyar pályázatnál a reménybeli német támogatást neveztük meg saját forrásnak.

Így nyertünk több mint negyvenmillió forintot a célra, és rekordidő alatt a tervezet összegben lezavartuk a beruházást.”

Az önkormányzat a beruházásra a magyar államtól céltámogatás útján 40 millió forintot kapott, pályázati önrészként 14 millió forintot biztosított. Pilisvörösvár Nagyközség Képviselő-testülete 1991. október 24-én hozott határozatot a Német Nemzetiségi Képzési Központ felépítéséről, 183 millió forintos összköltséggel.

A Bildungszentrum alapkövének letétele 1992. május 2-án. A képen baloldalt: Botzheim István polgármester, Alexander Arnot német nagykövet, Hambuch Géza, a Magyarországi Németek Szövetségének vezetője, középpütt Oláh Imre, az iskola tanára, későbbi igazgatója, jobboldalt Szauter Rudolf országgyűlési képviselő és a pilisvörösvári önkormányzati képviselő-testület tagjai

Az épület alapkövét 1992. május 2-án helyezte el dr. Alexander Arnot, német nagykövet az iskola udvarán. Az ünnepségen részt vett dr. Manherz Károly államtitkár és Hambuch Géza, a Magyarországi Németek Szövetségének vezetője is.

(Az épületbővítés terveit a Pestterv készítette, a kivitelezést a 31. Építőipari Kft. végezte.)

A beruházás I. ütemében kétoldali hozzáépítéssel több szaktanteremmel bővült az épület, elkészült a zeneiskolai rész az aulával és a lapos tető fölé hagyományos tetőszerkezetet építettek. A II. ütemben a rendezvényterem készült el.

Az építkezés alatt több német küldöttség is járt az intézményben.

1992 szeptemberében dr. Thomas Goppel, a Bajor Szabadállam európai ügyekért felelős minisztere, októberben pedig Hans Zehetmair, a Bajor Szabadállam kultuszminisztere tett látogatást küldöttség élén az épülő Bildungszentrumban.

1992. június: elhunyt Borbély Béla, a gimnázium volt történelemtanára és igazgatóhelyettese

1992. július: elhunyt Csonka József, a gimnázium első igazgatója.

1993. március 14-én Bildungszentrum (Német Nemzetiségi Képzési Központ) néven adták át és avatták fel ünnepélyes keretek között a gimnázium kibővített, megújult és megszépült épületegyüttesét. Az avatásra meghívott vendégek között jelen voltak: Michael Mihatsch főtanácsos a Bajor Kultuszminisztériumból, Alexander Arnot német nagykövet, Kálmán Attila, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium államtitkára, Szauter Rudolf országgyűlési képviselő, Hambuch Géza, a Magyarországi Németek Szövetségének ügyvezetője, valamint a német és erdélyi partnertelepülések polgármesterei, ill. küldöttségei.

A Pilisvörösvár Ma c. közéleti havilap akkori lapszáma idéz az illusztris vendégek beszédeiből.

Havas kép a Bildungszentrumról a Szabadság utca felől

Michael Mihatsch:

„Magyarországot és Bajorországot sok közös dolog kapcsolja össze, itt van a Duna, amely mindkét országon átfolyik, összekötve a német nemzetiségi hagyományokat. Nagy örömmel tapasztalom a magyarországi változásokat. Szeretném mindnyájukat bátorítani, őrizték meg optimizmusukat, és higgyenek a jövőben. Szeretném látni a keleti német tartományokban ezt a bátorságot, amelyet itt Önökben látok. A német nép hálás a magyar népnek, amely a berlini falból kitört egy darabot. [...] Segíteni akarunk Magyarországnak, úgy gondolom, ez a központ nagyon jó példa a segítségre. Nagyon boldogok vagyunk, hogy ebben segíthettünk.

Kedves Botzheim István polgármester úr! Sajnos a tervezett egymillió márkát nem tudtuk átadni, de a 850 000 márka sem kis pénz, és a Bajor Állam szívesen adta Önöknek. Szívesen ünnepelek Önökkel, polgármester úr és képviselő urak, hogy ilyen rövid idő alatt sikerült a munkát befejezni. Gratulálunk a szép intézményhez, ahol nemcsak a vörösváriak, hanem az egész környék németjei, magyarjai együtt lehetnek, énekelhetnek, táncolhatnak.”

Hambuch Géza:

„Úgy vélem, a mai nap igen felejthetetlen nap a vörösváriak számára. Nagyon kevés hely van Magyarországon, ahol ilyen szép épületet láthatunk. Ezért szeretném veletek megosztani ezt a nagy örömet.

Számomra nagy lehetőség volt, hogy végigkísérhettem az építkezést a befejezésig.

A zeneiskolai szárny a Major utca felől

Hisz, tudod, Botzheim István, napok, hónapok teltek el, amíg azt hittük, hogy ez nem valósul meg. De kitartással, optimizmussal sikerült ezt az épületet megvalósítani. Szeretnék köszönetet mondani a Bajor Kormánynak, a Bajor Parlamentnek. Ezzel bizonyította Bajorország, hogy nem felejtettek el bennünket, a mai napig támogatnak bennünket.

A mi identitásunkat így tudjuk megőrizni, kultúránkat ápolni. [...]

Épp ideje, hogy a magyarországi németek összeszedjék magukat, összetartsanak, hogy mint német kisebbség megmaradhassanak. Nagyon sok függ ma tőlünk, hogy mi őrizzük szokásainkat, hagyományainkat. Adjatok a mi kedves anyanyelvünknek egy igazi otthont ebben az épületben, legyen igazi otthona a mi kultúránknak. ”

Kálmán Attila:

„Megkapó volt számomra a német és a magyar himnusz hallani két énekkar előadásában. Nagyon bízom abban, hogy ez már természetes lesz mindenki számára: a két énekkar nem abban fog vetélkedni, hogy ki fog németül vagy magyarul énekelni, hanem abban, ki fog szebben énekelni. Hazánkban több kultúra találkozik, kedvezők a feltételek a tehetséges emberek kifejlődésére. Azt, hogy a Kárpát-medencében tíznél több nép él együtt, nem bajnak, hanem szerencsének kell felfogni. Az kellene, hogy az emberek ne a politikusokra figyeljenek, akik őket egymással szembe akarják állítani, hanem a tudásra, a művészetre, az egyszerű emberekre, akik barátkozni akarnak, egymást megismerni.”

Az ünnepi beszédek után Kálmán Attila államtitkár és a Bajor Szabadállam képviselőjében megjelent személyiségek átadták az épület kulcsát Kotlár Irén igazgatónőnek, aki köszönetét fejezte ki Pilisvörösvár és a környező nemzeti közösségek nevében. Az igazgatónő ünnepi beszédében elmondta: „A Német Nemzetiségi Képzési Központ feladata nemcsak a német nyelv tanítása a környék fiatalságának, hanem kulturális és művelődési összetartó szerepet is be kell töltenie. Ennek területe a zene, a tánc, a szokások ápolása és a hagyományok őrzése. A vörösvári egyesületek rendezvényeinek is helyet ad ez a központ, közülük a fúvószenekar, a vegyes kórus, a tánckarok már messze földön híresek, reméljük, hogy e híres egyesületek utánpótlását is sikerül majd megoldani. A képzési központ szellemi tartalmának gazdagsága ma még nem tárulhat fel teljesen, egy azonban biztos, ennek az intézménynek a német nemzetiségi kultúra fontos központjává kell válnia, amelynek kisugárzását érezni kell nemcsak lakóhelyünkön, hanem az ország határain kívül is.”

Beszédének végén köszönetet mondott az épületegyüttes megvalósításáért, a lelkes munkáért az önkormányzati testület minden tagjának, Botzheim István polgármesternek, Búcsi Sándorné műszaki csoportvezetőnek, a 31. Építő Kft. dolgozóinak, Tóth Dezső tervezőnek, Zala Zoltán igazgatónak, Papp András és Szakács István építésvezetőnek, valamint a Gimnázium minden dolgozójának. (PM 1993. ápr.)

1993-ban az önkormányzat pályázatot írt ki az intézmény igazgatására – sikertelenül. 1993. július 1-jén az önkormányzat Oláh Imrét bízta meg az intézmény vezetésével. A következő évben az önkormányzat ismételt pályázatot írt ki az igazgatói állásra, amelyet Oláh Imre nyert meg. (Kinevezése 1994. június 1-jétől 1999. június 30-ig

terjedő időszakra szólt). Igazgatóságának hat éve alatt az intézmény történetének egyik legsikeresebb korszakát élte meg. Az új oktatási modell bevezetése és a 0. évfolyam beindítása meghozta a várt eredményeket, az oktatás színvonala folyamatosan nőtt, a tanulólétszám évről évre rekordokat döntött, az intézmény előreugrott a magyarországi középiskolák rangsorában.

1994 szeptemberében a beruházás III. ütemeként átadták a gimnázium auláját és új főbejáratát a Szabadság utca felé.

1994. október 21-22-én megemlékeztek a gimnázium alapításának 30. évfordulójáról. (Egy évvel a kerek évforduló után.) Október 21-én, pénteken az 1956-os forradalom és szabadságharc napjaira emlékeztek az iskola tanulói és diákjai, délután Nem-

Az új, Szabadság utcai bejárat

zetiségi Dalostalálkozót rendeztek. Másnap került sor a jubileumi ünnepségre. A „megkésett” ünnepen megemlékező beszédet tartottak: Takács Ilona volt igazgató, dr. Manherz Károly volt tanár és dr. Guth Zoltán volt diák. Megható pillanatok voltak, amikor Bokor Miklósné, Pajor Róbert, Pajor Róbertné és Takács Ilona, a gimnázium hajdani, szeretett tanárai átvették „Az iskola örökös tanára” kitüntető címről szóló díszokleveleket. Az ünnepség után a Pannónia Ensemble adott koncertet.

Az aulában az érdeklődők megtekinthették Répási Róza festőművész tárlatát.

Ezen a napon jelent meg a gimnázium új diáklapja, a Showder is. (S 1994. dec.)

1995-ben folytatódott az építkezés a IV. ütemmel, az északi épületszárnyra (konyha, ebédlő, könyvtár stb.) való ráépítéssel. Kezdetben többféle elképzelés volt arra vonatkozóan, hogy a majdan elkészülő 200 m²-es új rész helyiségei milyen célt szolgálnak (tanterem, vendégszobák, szolgálati lakás stb.), végül itt alakították ki az új kollégiumot. (Ezt 1998-ban tovább bővítették, beépítve a könyvtár, a tornaszertár és az öltözők fölött kialakított, üresen álló tetőteret.)

A négy új ütemmel alapvetően megváltozott az épület kinézete, összképe, összhátása. A korábbi kockaépület egy esztétikus, a favázas német házakra emlékeztető, magas tetős épületté változott, találóan fejezve ki a tartalom és a forma egységét.

A Bildungszentrum beruházásának első négy üteme összesen 132 millió forintba került.

1996-ban a szülők és a pedagógusok együttes összefogásával bevezetésre került a hatosztályos gimnáziumi képzés, ami tovább színesítette a képzések palettáját és növelte a tanulólétszámot. Igaz, a képzés bevezetése csak nagy nehézségek árán valósult meg, ugyanis az utolsó pillanatban – már a beiratkozások után – derült ki, hogy a hatosztályos gimnázium létrehozásának jogi feltételei nem voltak adottak. (Pest megye összes önkormányzatának beleegyezésére lett volna szükség az indításhoz.) Az Oktatási Minisztérium oldotta meg végül a kérdést, névleg általános iskolai osztályokká nyilvánítva a 7. és 8. évfolyam tanulócsoportjait.

1996 decemberében a gimnázium az Amigosoft helyi informatikai cég segítségével – a vörösvári intézmények közül elsőként – rákapcsolódott az internetre.

1997-ben a gimnázium a Pázmány Péter Katolikus Egyetem külső gyakorlóhelyévé vált, DSD-nyelvvizsgaközpont lett, és szeptembertől 80 fővel újraindult a levelező tagozat.

1997 tavaszán-nyarán felújították a Major utcai régi épületrész homlokzatát.

1998. április 3-án Gál Zoltán, az Országgyűlés elnöke, Nikolits István tárca nélküli miniszter, országgyűlési képviselő és Johannes Giffels német követségi tanácsos jelenlétében átadásra került az új nemzetiségi kollégium az épület északi szárnyának első emeletén. (Ezzel a teljes északi épületszárny tetőtere hasznosítva lett.) A közel 15 millió forint összértékű beruházás jelentős részét a helyi Német Nemzetiségi Önkormányzat állta.

1998 szeptemberében beindult a 13. évfolyam, kimondottan a külkereskedelemmel kapcsolatos szakmai tantárgyak oktatására.

1999 júniusában Oláh Imre igazgatói mandátuma lejárt és eltávozott az iskolából. (Oláh Imre hat éven át vezette a folyamatosan megújuló intézményt. Abban, hogy nem pályázta meg újra az igazgatói állást, vélhetően közrejátszott a hatosztályos gimnázium létrejöttét körül kialakult feszültség és huzavona is.) Városunk önkormányzati

képviselő-testülete július 26-i ülésén Oláh Imrének „kiemelkedő tevékenységének elismeréseként” címzetes igazgatói címet adományozott.

A megbízott igazgató július 1-jétől Búza Jánosné lett. Megbízatása egy év időtartamra szólt. Munkáját Kalmár Ildikó igazgatóhelyettes (külkereskedelmi és nemzetiségi oktatás) és Wipfelhauser Gyuláné gazdasági igazgatóhelyettes segítették.

Az 1999/2000-es tanévtől kezdődően a gimnázium épületében működött a Gábor Dénes Főiskola konzultációs központja. A konzultációs központ a mérnök informatikus és a gazdasági informatikus képzésnek adott helyet. A gimnázium tantestületéből többen bekapcsolódtak a képzésbe. Ettől az évtől lett az intézmény ECDL-vizsgaközpont.

2000 áprilisában millenniumi diáknapot rendezett a gimnázium az államalapítás 1000. évfordulójának tiszteletére.

A kollégium társalgójában

7. Wirtschaftsgymnasium (2000)

2000. július 1-jétől dr. Guth Zoltán áll a gimnázium élén. Az öt év időtartamra ki-nevezett új igazgató rögtön megkezdte pályázatában foglalt elképzeléseinek megvaló-sítását. A nemzetiségi képzés hangsúlyossága mellett az eddigieknél nagyobb szere-pet szánt a szakképzésnek. Az oktató szaktárgyakat rugalmasan, a kereslet minden-kori igényeihez igazítva kívánta kijelölni. Ennek szellemében az Önkormányzat módo-sította az alapító okiratot, a külkereskedelmi ügyintéző mellett nyolc további szaktárgyat felsorolva. Az új igazgató a Vörösvári Újságnak adott első interjújában elmondta, hogy folytatva az elődei által megkezdett fejlesztő munkát, megkezdik a Zeneiskola feletti beépítetlen tetőtérben a külkereskedelmi oktatáshoz szükséges tanterem kialakítását. Ehhez jelentős összeget, 7,2 millió forintot nyert a gimnázium a Pest Megyei Munka-ügyi Központ pályázatán.

Az igazgató úr hangsúlyozta a minőségbiztosítási rendszer bevezetésének fontos-ságát. Kifejtette, hogy szeretne tartalmat vinni a „Bildungszentrum”-ba, hogy az ne csak egy név legyen. Ezért az eddiginél jelentősebb kultúraközvetítő szerepet szán az intézménynek, és ebben természetesen a német nemzetiségi kultúra, a hagyomá-nyőrzés is nagy hangsúlyt kap. (VÚ 2000. júl.)

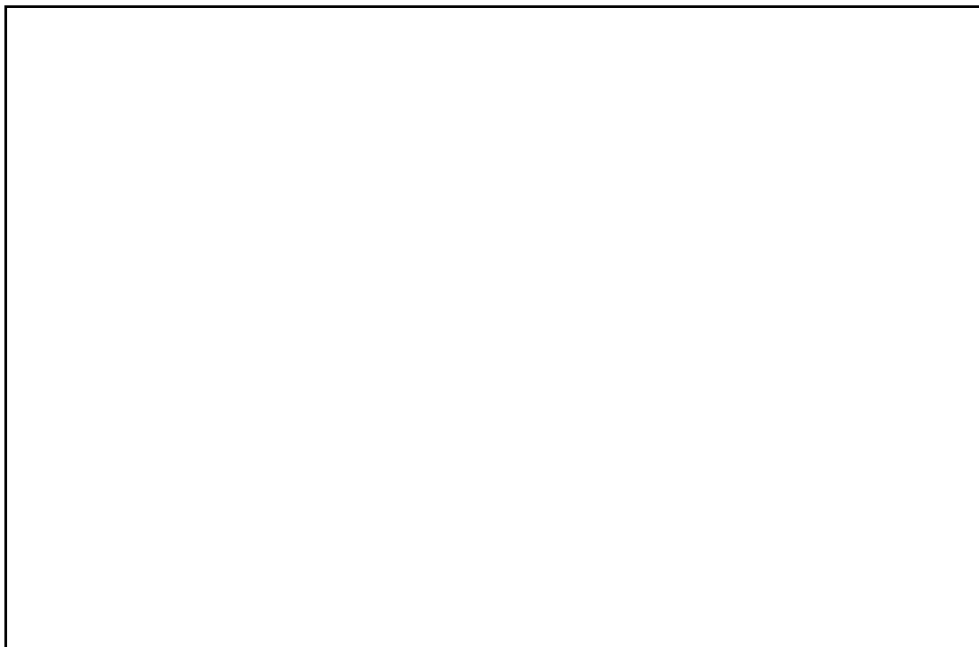
2000 nyarán felújították a tornatermi rész vizesblokkját és öltözőit. (A költsége-ket a Gábor Dénes Főiskola által fizetett bérleti díjból fedezték.)

2000 decemberétől a gimnázium új neve Német Nemzetiségi Gimnázium és Köz-gazdasági Szakközépiskola lett. Német elnevezése: Ungarndeutsches Wirtschaftsgym-nasium Werischwar. Az intézmény módosított Alapító okirata az 1993 óta oktatott kül-kereskedelmi ügyintéző mellett 8 új szaktárgyat sorol fel. Ezek túlnyomó többsége köz-gazdasági alaposítást feltételez. Így a következő ügyintézői szaktárgyak: szállítmányo-zási, számviteli, kereskedelmi vállalkozási, vám-, marketing- és reklámügyintéző. Sze-repel továbbá a listán az európai üzleti asszisztens, valamint a számítástechnikai szoft-verüzemeltető is. (VÚ 2001. jan.)

2001 tavaszán az önkormányzat az igazgató kérésére pályázatot adott be az Ok-tatási Minisztériumhoz az épület bővítésére. (A pályázatot az iskola vezetése készítet-te el, előteremtve a 10 % önrészt.) Az elképzelések között szerepelt tornacsarnok épí-tése, a főépület tetőtérének beépítése és a konyha bővítése – összesen 240 millió fo-rintos végösszeggel. A pályázat sikertelenül végződött. A következő évben az önkor-mányzat újra beadta a pályázatot, újfent eredménytelenül.

2001. március 13-14-én Faragó Tímea és Szeitz Teodóra tanárnő kezdeményezé-sére megrendezésre került az első „24 órás magyaróra”. Az iskola diákjai és tanárai egy teljes napot bent töltöttek az épületben különféle előadásokon, koncerteken, ve-télkedőkön, rendhagyó órákon, író-olvasó találkozón, irodalmi beszélgetéseken eltölt-ve igen hasznosan az időt. A következő évek során a nagy sikerre való tekintettel több alkalommal is megrendezték a március 15-i ünnepnaphoz kötődve az egynapos ma-gyarórát.

2001. október 27-én átadták az épület új szárnyának tetőterében a tanirodát. „A pályázati pénzből, a vállalkozó szülők Szakképzési Alapba befizetett összegeiből és az Osztrák Nagykövetség Kulturális attaséja által felajánlott 500 DM-nak megfelelő összegből létrehozott, minden szükséges eszközzel felszerelt teremben, három munkahelyen és egy titkárságon szimulálhatnak a gazdasági életben végbe menő számvetési, humánpolitikai, pénzügyi, marketing és titkársági feladatokat a tanulók. A gyerekek szívesen dolgoznak itt, és örülnek, hogy az új taniroda kiváltja a különböző cégekénél végzett, amúgy sem igazán hatékony nyári szakmai gyakorlatot” – tudósított az eseményről a Vörösvári Újság. (VÚ 2001. nov.)

A taniroda

A gyakorlati képzést Nick Jánosné vezette. A tanirodai képzés eredményességét bizonyította, hogy a 13. évfolyamosok a következő két évben igen sikeresen szerepeltek nemzetközi versenyeken: az Országos Tanirodai Versenyen és az Országos Szakmai Tanulmányi Versenyen, amely külkereskedelmi ismeretekből, német nyelven zajlott.

2001. december 4-én Oláh Imre címzetes igazgató Arany János Pedagógiai Díjban részesült a gimnáziumban végzett „kimagasló vezetői, közösségi, hagyományőrző és fáradhatatlan nevelő-oktató munkája elismeréseként”.

2003-ban az önkormányzat harmadik alkalommal vett részt az Oktatási Minisztérium Kistérségi Fejlesztés Céltámogatás elnevezésű pályázatán.

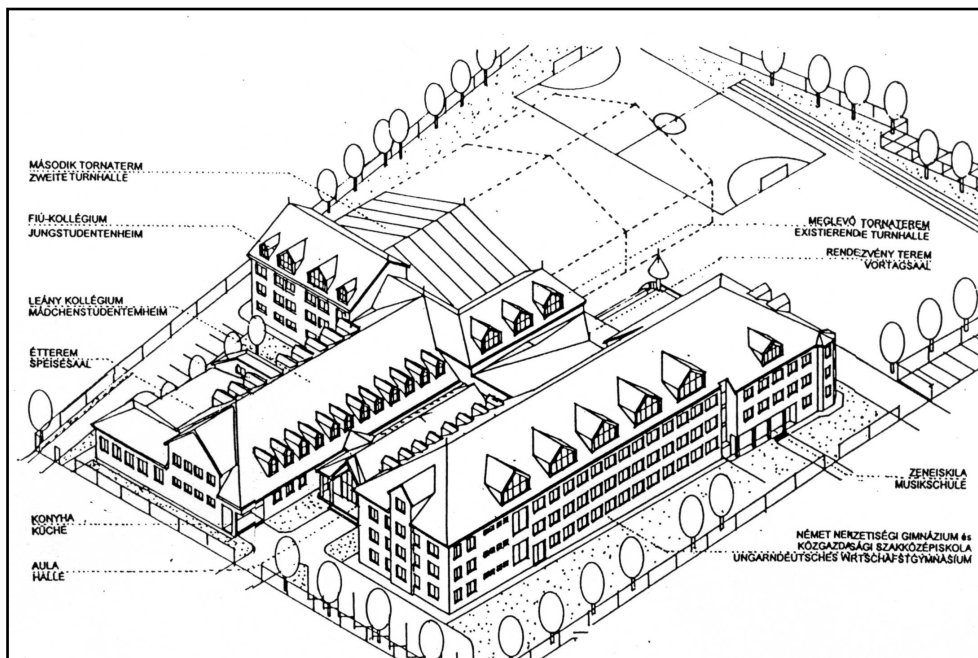
2003 áprilisában a város képviselő-testülete némi huzavona után jóváhagyta a Közgazdasági és Államigazgatási Egyetemmel kötött akkreditációs szerződést gazdálkodási menedzser-asszisztens felsőfokú szakképzésre, a várt létszámkeret azonban nem valósult meg, és a képzést nem sikerült elindítani. Az intézmény alapító okiratába ugyanekkor ismét bekerült a 0. évfolyam indítása is.

Az új tanévben elindult – az előző tanévben kimenő rendszerben megszűnt levelező tagozat helyett – a nagyobb óraszámot biztosító esti tagozat. A képzésre 80-an jelentkeztek. Egyidejűleg OKJ-képzés is indult az intézményben, irodavezetői szakon, 22 jelentkezővel.

2003 nyarán a gimnázium konyháját a HACCP szabványoknak megfelelően melegítőkonyhává alakította át a közétkeztetést szeptember 1-jétől ellátó Sodexho Magyarország Kft.

Szeptember első napjaira vált bizonyossá az öröndetes hír, hogy az önkormányzat 317 millió forintot nyert az épület bővítésére az Oktatási Minisztérium kistérségi pályázatán. A nyertes pályázat "A" variánsa 353 millió forint beruházási költség megjelölésével a következőket tartalmazta:

– a tetőtérben előadóterem, nyelvi labor, két tanterem, két csoportszoba, két szertár és vizesblokk kialakítását;

A tervezett bővítések

Az épület makettje a tervezett bővítésekkel a 40. évfordulón

- 26x15 méteres tornaterem felépítését, amelyet a későbbiek során északi irányban két ugyanekkora résszel megtoldva akár tornacsarnokká is lehet bővíteni;
- 32 fős fiúkollégium építését (a tornaterem szociális helyiségei fölé) társalgóval, tanulószobákkal, tanári-, vendég- és betegszobával, vizesblokkal;
- a konyha korszerűsítését és az 50 fős ebédlő 150 fősre bővítését.

Az "A" variáns címzett támogatási igénye 317,7 millió forint, a pályázati önrész (saját erőforrás) 35,3 millió forint volt. A pályázati önrészt teljes egészében a gimnázium állta.

Az intézmény az iskolabővítésre a Német Belügyminisztériumtól 13 millió Ft-ot, Gröbenzell önkormányzatától: 7 millió Ft-ot kapott. A maradék összeget saját bevételeiből pótolta ki.

A pályázatot két változatban kellett benyújtani. A "B" variáns 436 millió forint beruházási költséget jelöl meg, a céltámogatási igény 392,4 millió forint, a saját erőforrás 43,6 millió forint. Ez a változat a háromrészes tornacsarnok második részének megépítését is tartalmazta. A város Képviselő-testülete a "B" variánst támogatta.

Az Önkormányzat végül azonban az "A" variáns alapján nyerte el az állami céltámogatást. Ez ugyan 75 millió forinttal kevesebb, de így is olyan jelentős összeg, amelyre még nem volt példa az Önkormányzat addigi történetében. Az épület bővítésével nemcsak a gimnázium, de az egész város gazdagodott. Az új helyiségek berendezését a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal 20 millió forinttal, a Hermann-Niermann-Stiftung 14 millió forinttal támogatta. (VÚ 2003. szept.)

2003 novemberében háromnapos rendezvénysorozattal ünnepelte meg a gimnázium fennállásának 40. és a nemzetiségi oktatás bevezetésének 10. évfordulóját.

Az ünnepi rendezvénysorozat november 20-án, a nemzetiségi nappal vette kezdetét. A másnapi diáknapon a tanárok rendhagyó órákat tartottak, és ekkor került sor a Bleyer Jakab-émlékversenyre.

A központi ünnepség november 22-én délután három órakor kezdődött az iskola-történeti fotókiállítás megnyitásával, majd nosztalgiaórák következtek. Órárt tartott: Bokor Miklósné, Borbély László, Búza Jánosné, Kutas Gyula, Lendvai Istvánné, dr. Lieber Mártonné, Pajor Róbert, Pajor Róbertné.

Az ünnepi műsorban fergeteges sikert aratott a gimnázium egykori énekkarának rögtönzött koncertje Lendvai Istvánné vezetésével.

Az ünnepségen beszédet mondott Szabó Vilmos, a Miniszterelnöki Hivatal kisebbségekért felelős államtitkára, Grósné Krupp Erzsébet polgármester és dr. Guth Zoltán, a gimnázium igazgatója.

Szabó Vilmos államtitkár elismerését fejezte ki a jubiláló intézményben folyó oktatási munkáért. „Az iskola törekvése, hogy szervezetileg és gazdaságilag is a német közösséghez tartozzon, teljes mértékben találkozik a jelenlegi kormány kisebbségi politikai elképzeléseivel” – hangsúlyozta az államtitkár úr.

Grósné Krupp Erzsébet polgármester kiemelte az intézmény regionális jellegét, amely a várossá válás folyamatában is fontos szerepet játszott. Elismeréssel szólt a képzést elindító, magasan képzett, lelkes pedagógusgárdáról, és arról, hogy az iskola az elmúlt 40 év alatt is folyamatosan fejlődött, gyarapodott és sok ezer diáknak jelentette és jelenti azt az alma matert, amelynek szellemisége egész életükre kihat.

Dr. Guth Zoltán igazgató német nyelven elmondott beszédében hangsúlyozta, hogy az iskola fontos feladata ápolni a magyarországi németek kulturális örökségét és erősíteni a kisebbségi azonosságtudatot. Az iskola célja, hogy a német kultúra és a szakképzés értékeit közvetítse a német kisebbség és a magyar többség felé. Köszönetet mondott mindazoknak, akik ebben az iskolában és ezért az iskoláért dolgoztak és dolgoznak.

Az ünnepség végén az igazgató úr emléklapetteket adott át az iskola egykori igazgatóinak, valamint azon tanárainak és dolgozóinak, akik legalább húsz éven át álltak az intézmény alkalmazásában. (VÚ 2003. dec.)

Az évfordulóra jelent meg az iskola jubileumi évkönyve, amely az iskola négy évtizedes történetének rövid összefoglalása mellett tiszteleg korábbi igazgatói előtt, és számos visszaemlékezést közöl a kezdeti időkből. Hangsúlyozza az egy évtizeddel korábban megindult nemzetiségi oktatás jelentőségét, bepillantást enged az iskola mindennapjaiba és ünnepeibe, és vázolja a jövő elképzeléseit, így többek között szól a tervezett épületbővítésről is. Az évkönyvet Fogarasy Attila szerkesztette.

2004 tavaszán megkezdődtek a gimnázium bővítési munkálatai a Major utcai épület tetőterének beépítésével. A tanévzáró után az építők hozzáfogtak a tornaterem alapozásának is.

Iskolakezdsre elkészültek az ebédlő átépítésével. A 160 m²-esre bővült helyiségben azontúl egyszerre akár 150 diák étkezését is meg lehetett oldani. Szeptember közepére elkészült a tetőtér. A közel 500 m²-es újonnan kialakított épületrészben egy

előadóterem, két tanterem, egy nyelvi tanterem egy csoportszoba és mellékhelyiségek kaptak helyet.

November hónapra az építők befejezték a kollégium külső vakolását, s szerkezetkészén állt már a tornaterem is. A hirtelen beállt téli időjárás viszont jelentősen megnehezítette a további munkákat. A november 19-i szélvihar letépte az állványzatról a védőfóliát, lécek, deszkák röpködtek a levegőben. Hidegre fordult az idő, másnap már a hó is eleredt.

Az épülő tornacsarnok 2004 novemberében

Decemberben a kivitelező lényegében mégis be tudta fejezni a kinti munkálatokat, már csak a tereprendezési munkák maradtak hátra.

Az épületen belül ekkor azonban még jó néhány teendő akadt, így például az új tornaterem aljzatának elkészítése is. (VÚ 2004. aug.-dec.)

2004. július 1-jétől hosszas előkészítés után az intézmény fenntartója a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata lett. A fenntartóváltás sokkal kedvezőbb finanszírozási feltételeket biztosított az iskola számára és az addigi fenntartó vörösvári önkormányzat számára is jelentős megtakarítással járt.

A fenntartóváltásról így nyilatkozott dr. Guth Zoltán igazgató a Vörösvári Újságnak: „Az iskola továbbra is a város tulajdonában marad, de a fenntartás minimum tíz évre átkerült a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatához, amely az Ok-

tatási Minisztériummal kötött szerződés értelmében 100%-os finanszírozást biztosít - évi több tízmillió forinttal tehermentesítve a város gazdálkodását. Az önkormányzat egy közel félmilliárd forinttal felújított és gazdagodott intézményt vesz át. Bár átkerültünk az országos önkormányzat fenntartásába, úgy gondoljuk, hogy városunk és német kisebbségünk érdekében többet tehetünk így. Mindannyiunk sikere ez, örüljünk együtt!"

2004. szeptember 7-én, 92 éves korában elhunyt dr. Rübl János, a Vásár téri általános iskola és a gimnázium egykori tanára és igazgatóhelyettese.

A 2004-2005-ös tanévben az immáron az Országos Német Önkormányzat fenntartásában működő intézményben összesen 496 diák kezdte meg tanulmányait. Az októberi statisztika szerint a nappali tagozaton 408-an, az esti tagozaton 88-an tanultak. Az iskolának 11 gimnáziumi, 5 szakközépiskolai és 3 esti tagozatos osztálya működött. A kollégiumban 33-an laktak.

Új képzési formaként vezették be a nyelvi előkészítő osztályt (korábban 0. évfolyamnak nevezték). Ennek bevezetésére azért volt szükség, mert az iskolába jelentkezők egy részének nyelvtudása nem volt elegendő a kétnyelvű képzéshez. A nyelvi előkészítő osztályban 24 tanuló sajátította el a német nyelvet.

A 13. évfolyamon idegenforgalmi ügyintéző, valamint marketing- és reklámügymintéző képzés folyt, mind a kettő két nyelven.

Új foglalkozás volt a tanulásmódszertan, melyet a 7-10. évfolyamon vezettek be, tömbösítve. Az iskola pedagógiai munkájában hangsúlyozott szerepet kapott a minőségirányítási program megvalósítása. Ennek két kulcsfolyamata a nemzetiségi létre való felkészítés és a szervezeti kultúra fejlesztése. (VÚ 2004. okt.)

2006. július 7-én, életének 64. évében váratlanul elhunyt Oláh Imre címzetes igazgató.

8. Friedrich Schiller Gimnázium (2006)

2006 szeptemberében a gimnázium felvette a nagy német költő, drámaíró, filozófus és történész, Friedrich Schiller nevét. A hivatalos névadóünnepségre november 16-17-én került sor. A kétnapos rendezvénysorozat első napján „Európa nemzetei” címmel nemzetiségi napot; a régió nemzetiségi általános iskoláinak csapataival labdarúgó körversenyt; a régió általános iskoláinak meghívásával „Bleyer Jakab német műveltség verseny” rendeztek.

A második nap az ünneplése volt: az iskolabővítésről szóló kiállítás és állófogadás után a Ventoscale Szimfonikus Zenekar komolyzenei programja következett Meskó Ilona vezényletével. A kétórás koncert után az intézmény 250 fős vacsorát rendezett, ezzel köszönve meg támogatóinak és az iskola értékeivel azonosuló egykori és mai kollégáknak, szülőknek, tanítványoknak mindazt a munkát, amely lehetővé tette, hogy az egykori kis községi iskola egy régiót kiszolgáló, külföldi diákokat is fogadó nemzetiségi intézménnyé válhasson.

Az ünnepségen beszédet mondott dr. Guth Zoltán igazgató és dr. Heinek Ottó, az intézményt fenntartó Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának elnöke. (VÚ 2006. nov.)

Dr. Guth Zoltán igazgató a következőket nyilatkozta a Vörösvári Újságnak a névadásról:

„Hogy megértsük, Schiller egyetemes kultúrtörténeti jelentőségén túl miért döntöttünk amellett, hogy ő legyen a névadónk, egy kicsit vissza kell tekintenünk iskolánk történetére. 1963-ban Magyarország legnagyobb német településén egy tisztán magyar nyelvű gimnáziumot hoztak létre, amely harminc évig működött ebben a formá-

Befejezés előtt az új kollégiumi szárny, 2004 decemberében

ban. És mindez egy olyan országban, amely példaértékű nemzetiségi politikát folytatott, ahogy ezt szerették és szeretik is hangsúlyozni Magyarországon. Mára a helyzet sokat változott. Schiller nevének felvételével azt akarjuk világossá tenni, hogy iskolánk a német kisebbség számára autentikus iskola kell hogy legyen, ami a német iskola-rendszer további kiépítését jelenti. A Friedrich Schiller Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium tanítási nyelve a német, azért, hogy forrása és közvetítője legyen a német kultúrának. Ez egyben az iskolával való azonosulás lehetősége is kollégáknak, diákoknak, szülőknek egyaránt.” (VÚ 2006. dec.)

2007. március 3-án hosszú betegség után, életének 73. évében elhunyt Pásztor Mihály, a vörösvári gimnázium volt igazgatója.

2009-ben felújították az iskola kerítését, és modern, önműködő ajtóval látták el a főbejáratot.

2009. november 12-13-án Schiller-napokat tartottak a lánglelkű német költő születésének 250. évfordulója tiszteletére. November 12-én az ünnepet zászlóavatással nyitotta meg Heinek Ottó, a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának elnöke. Az ünnepélyes megnyitó után a forgószínpadszerűen kialakított helyszíneken a szervező tanárok várták a versenyzőket. A tanulók a korszak játékeit és táncait is megismerhették, és megtudhatták, mi jellemezte Schiller idejében a természettudományokat. Ezen felül szavalásban és fordításban mérhették össze képességeiket és tehetségüket a művészi vénával megáldottak.

November 13-án rendezték meg a Jakob Bleyer-versenyt, a Schiller életéről és műveiről szóló vetélkedőt és a Puskás-Purczeld-kupát. Délután a szekszárdi német nyelvű színház adta elő Friedrich Schiller Stuart Máriáját.

2009 novemberében, Friedrich Schiller születésnapjára megjelent az iskola új, két-nyelvű évkönyve. A kiadvány a 2004-2009-es időszakot öleli fel, hangsúlyozottan szól az iskola és kollégium modernizálásáról, a szerteágazó pedagógiai munkáról. Külön rész állít emléket az iskola névadójának, s önálló tanulmányok kutatják Schiller hatását a magyarországi irodalmi életre. Az évkönyvet Tóth Zsuzsanna szerkesztette.

2009. december 27-én csőtöréshez riasztották a tűzoltókat a gimnáziumba. „A csőtörés vélhetően előző napon történt, a régi épületrész második emeletén. Következtében jelentős anyagi károk keletkeztek az épület Szabadság utcai felén a második emelettől a pincéig. Tantermek, folyosórészek, irodák – köztük az igazgatói iroda is – áztak el teljesen és váltak használhatatlanná. A falak telítődtek vízzel, a vízfoltok a külső homlokzaton is jól láthatóan megjelentek. Padlózatok, bútorok mentek tönkre. Jelentős kár érte a könyvtárat, ahol a polcok és velük együtt a könyvek egy része elázott, a parketta felpúposodott. (A színháztermet szerencsére nem érte el a víz.) A tűzoltók a riasztás nyomán mintegy 200 m³ vizet szivattyúztak ki a pincéből, ahol 1,5 méter magasan állt a víz.” (VÚ 2010. jan.)

Az épületrész teljes helyreállítása csak tavasszal történhetett meg, miután az elázott falak kiszáradtak.

2010. október 14. Elhunyt Takács Ilona, a gimnázium volt igazgatója.

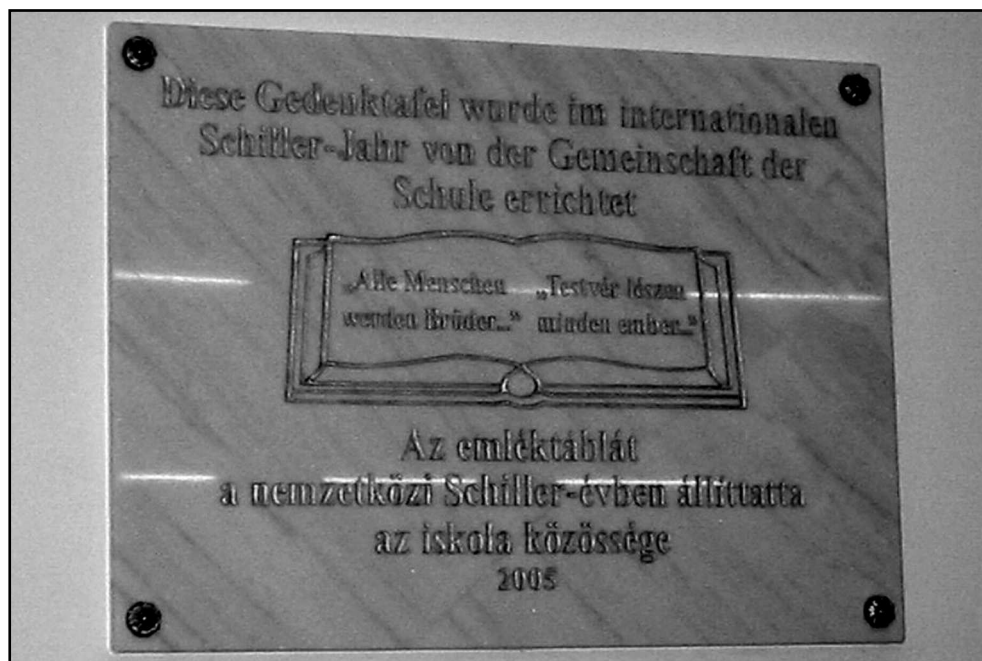
2011-ben az iskola vezetésében megérlelődött az a szándék, hogy nyolcosztályos iskolát alapít, amely nyomán megvalósulhat egy két tannyelvű, felfelé építkező, autentikus nemzetiségi iskolakomplexum. A fenntartó Magyarországi Németek Országos Önkormányzata 2011. június 27-i döntésével támogatta a szándékot, úgy határozva, hogy „a Friedrich Schiller Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégiumban a 2012/2013-as tanévben egy nyolcosztályos általános iskolát alapít, amennyiben az oktatási intézmény üzemeltetésének jogi és anyagi körülményei hosszú távon biztosítva vannak.” A döntés után megindultak a tárgyalások a megvalósításról az oktatási tárca illetékeseivel és a városi önkormányzattal. Az iskola felmérte az igényeket a szülők körében –

igen kedvező eredménnyel. Végül az iskolaalapítás megíúsult, mivel nem sikerült összehangolni a szándékokat, lehetőségeket és érdekeket a döntéshozók és az iskola között.

2011 szeptemberében új kövezettel látták el a főbejárat előtti részt és rendezték az udvart, megoldva egyben a vízelvezetést is. (A beruházás 6 millió forintba került.)

2013 márciusa: tervezett ünneppsorozat az intézmény fennállásának 50. évfordulójára.

2013 szeptembere: az 50. tanév kezdete.

A Schiller-emléktábla az aulában

Friedrich Schiller

200. Todestag
am 9. Mai 2005

Felhasznált irodalom:

- A Pilisvörösvári M. Kir. Áll. Polgári Fiú- és Leányiskola évkönyvei. 1928-1948. (ÉK)
- Pilisvörösvár története 1945-1965. Összeállította Fogarasy Mihály és Zimányi Ernő (PT)
- Pilisvörösvár 25 éve. 1945-1970. Szerk.: Albel Attiláné (P25)
- A Pilisvörösvári 1. sz. Ált. Isk. Krónikája (1968-1973). Kézzel írt, kis alakú kockás füzet. (K)
- Krónikák. 1968-1982. (PK):
 - Pilisvörösvár 1968. évi krónikája. Szerk.: Fogarasy Mihály
 - Pilisvörösvár nagyközség 1970. évi krónikája. Szerk.: Borbély Béla
 - Pilisvörösvár nagyközség krónikája, 1971. Szerk.: Borbély Béla
 - Nagyközségi krónika – Pilisvörösvár, 1972. Szerk.: Borbély Béla
 - Pilisvörösvár nagyközség 1973. évi krónikája. Szerk.: Borbély Béla
 - Nagyközségi krónika, Pilisvörösvár, 1974. Szerk.: Borbély Béla
 - Pilisvörösvár krónikája, 1975. Szerk.: Borbély Béla
 - Nagyközségi krónika, Pilisvörösvár, 1976. Szerk.: Borbély Béla
 - Nagyközségi krónika, Pilisvörösvár, 1977. Szerk.: Borbély Béla
 - Nagyközségi krónika, Pilisvörösvár, 1978. Szerk.: Borbély Béla
 - 1980 Krónika. Szerk.: Bakti Ferenc
 - Községi Krónika, Pilisvörösvár, 1981. Szerk.: Szarka György
 - Pilisvörösvár nagyközség 1982. évi krónikája. Szerk.: Szarka György
- Diákszava. A pilisvörösvári Gimnázium és SZKI lapja. 1991. (D)
- Pilisvörösvár Ma. Pilisvörösvár Nagyközség lapja. 1989-1994. (PM)
- Új Pilisvörösvár Ma. 1991-1993. (ÚPM)
- A Pilisszentiváni Német Nemzetiségi Általános Iskola és Művészeti Iskola centenáriumi évkönyve. 1894-1994. Szerkesztette: Fogarasy Attila. P. szentiván, 1994. (CÉ)
- Showder. 1994-1998. (S)
- Vörösvári Újság. 1995-2012. (VÚ)

– Fogarasy-Fetter Mihály: Pilisvörösvár története és néprajza. Pilisvörösvár, 1998. Pilisvörösvár Város Önkormányzata (PTN)

– A pilisvörösvári Német Nemzetiségi Általános Iskola jubileumi évkönyve. Pilisvörösvár, 1999. (JÉK)

– Jubileumi évkönyv. 1963-1993-2003. Pilisvörösvár, 2003. Német Nemzetiségi Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola (GJÉK)

– Évkönyv Friedrich Schiller Születésének 250. évfordulójára. Pilisvörösvár, 2009. Friedrich Schiller Gimnázium (FSÉK)

– Vitéz Fogarasy-Fetter Mihály önéletírása. Válogatta és szerkesztette: Fogarasy Attila. Pilisvörösvár, 2009. Pilisvörösvár Város Önkormányzata. (FMÖ)

– Bányai-Braun József: Életem története. Pilisvörösvár, 2013. Bányai-Braun József magánkiadása (BBJ)

